

Pošiljana plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI

LETO XXXI

1930

ŠTEV. 1-2

„Slovenski učitelj“ izhaja sredi meseca — Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Glinška ul., vrtna kolonija „Stan in dom“ — Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ul. 6
Naročnina znaša 50 Din, in 2 Din članarina — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč, Ljubljana

Vsebina v št. 1.—2.: † Adolf Sadar. Ivan Štrukelj. — Modeliranje v elementarnem razredu. Fr. Humar. — Naša meščanska šola. Rudolf Wagner. — Pojavi histerije pri otrocih. Ivan Theuerschuh. — Besedni ključ. M. Karba. — Učni načrti za gospodinske šole. Anica Lebar. — Šolske razmere v ribniški dekaniji. Dekan A. Skubic. — Poročilo urednika. — Književni pregled. — Občni zbor Slomškove družbe. — Zapiski.

Glasbena priloža: 1. M. Kunčič — Otroci love kresnice — M. Železnik. — 2. Fr. Bevk — Mrak — M. Železnik. — 3. Gradiški — Zora — M. Železnik. — 4. V. Vesnin — Moja pesem — M. Železnik.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXI.

Ljubljana, 20. januarja 1930.

ŠTEV 1., 2.

† Adolf Sadar.

Ivan Štrukelj.

Nekaj dni pred praznikom Vseh svetnikov sta me še vabila pokojni Adolf in soproga njegova, da naj bi ju kaj kmalu obiskal na domu. Takole po večerji naj bi prišel na kramljanje, kakršno je običajno med prijatelji. Do 9. novembra sem odlašal, a ta dan mi je bil pokojni Adolf ves dan v mislih. Po končanem popoldanskem delu v pisarni sem se odločil, da pojdem k njima. Zavil pa sem še prej v unionsko kavarno prelistat dnevno časopisje. V roke sem bil vzel »Slovenski Narod«. Ostrmim, očem ne morem verjeti, preberem enkrat, dvakrat — parte Adolfa Sadarja, s katerim sem nameraval še po večerji kramljati! Plačam in hitim tja na njegovo stanovanje, da se prepričam o resnici te žalostne novice. In res! Le kropiti sem ga še mogel in dušiti v sebi grenke solze. Namesto odmevov našega nameravanega prijateljskega kramljanja, se je razširjal po sobi vonj cvetja in vencev, s katerimi je bil naš dragi Adolf obdan, čulo se je brljenje sveč in v srce segajoče neutolažno ihtenje preblage gospe soproge. Potrt sem odhajal domov. Meni je Bog vzel prijatelja, Slomškovi družbi odličnega člana, stanu zglednega delavca, tovarišem v resnici pravega tovariša, vsem pa značajnega moža.

Dne 11. novembra smo ga spremljali na njegovi zadnji poti — na pokopališče k Sv. Križu, kamor je bil pohitel še sam na dan Vseh svetnikov pomoliti za svoje drage rajnike...

Pogreb, kakršnega že dolgo ni imel kak učitelj, me je zravnal. »Vidiš, še ceni svet značaje,« me je opozoril stanovski tovariš, kažoč pri tem na izredno veliko število pogrebnih spremljevalcev. »To me dviga,« mu odgovorim ter se zamislim v pokojnikovo življenje, ki je bilo — izvzemši nekaj zadnjih let — samo veliko trpljenje, ki pa ga je pokojni možato prenašal, išoč pomoči in utehe v studencih žive vere.

Da, veren je bil pokojni Adolf vse svoje življenje. Častilec Marijin celo v uradu. Na pisarniški mizi je imel njeno podobo, da mu je bila Marija v tolažbo, kadar se mu je zmračilo čelo ob neverjetnih nerodnostih od vsega sveta zapuščenih in končno njemu izročeni gojencev. Pa je ta njegova Marijina Ljubezen prehajala tudi na njegove gojence, ko je že vse obupalo nad njimi. Ko je ležal na mrtvaškem odru, se jim

je zdelo, da ga še čujejo, kako poje na koru »Ave Maria«, kakor so lepo napisali v šolski nalogi.¹ Z »Ave Marija!« so ga pozdravljali v pismih bivši njegovi gojenci, ki so mu jih pošiljali za god. Značilno je pismo za takega dečka, ki je moral v zavod — pa je, ko je že iz zavoda bil, poslal svojemu bivšemu ravnatelju pismo z naslednjo vsebino: Dragi gospod ravnatelj! Prišel je vaš imendan. Sprejmite iz mojega srca majhen darček duhovnih cvetic: sedem sv. obhajil, sedem sv. maš, sedem sv. rožnih vencev. Vsa dobra dela v sedmih dneh. Ali je še dobil kdaj kak svetni učitelj lepše spričevalo o svojem pedagoškem uspehu?! — In drugi se mu zahvaljuje, da je po njegovem posredovanju prišel v dobro hišo in v pismu ne pozabi omeniti, da hodi vsako nedeljo v cerkev. Preden pa je bil poslan v zavod — morda še cerkve znotraj videl ni... Karakteristično je za pok. ravnatelja tudi naslednje pismo, ki ga je prejela pokoj. gospa soproga. Glasi se dobesedno: Velespoštovana gospa! Oprostite, da se Vas drznem nadlegovati z nekoliko vrsticami. Dobil sem pismo, a v pismu žalostno novico, da so naš predobri gospod ravnatelj za vedno zatisnili svoje mile oči. Zelo me je potrla ta žalostna novica, ker so bili gospod ravnatelj kakor moj najskrbnejši oče. Nisem se mogel zahvaliti, ker so prezgodaj zatisnili svoje oči. Zato se obrnem k Vam, velespoštovana gospa, s hvaležnim srcem ter se zahvaljujem Vam za ves trud, ki ste ga imeli Vi in pokojni gospod ravnatelj z menoj. Ob-ljubljam, da se bom ravnal po naukih, katere sem dobil na odhodu od pokojnega gospoda ravnatelja, da bom kdaj pošten član človeške družbe, in da Vam bom hvaležen ne samo z besedami, pozneje tudi z dejanjem. Pokojnemu gospodu ravnatelju bom hvaležen s tem, da se jih bom spomnil v molitvi. Z odličnim spoštovanjem X. X. — Vrednost takega pisma more presojati in preceniti samo oni, ki mu je znana predzgodovina tega dečka. Zapuščen od staršev se je potikal po dunajskih ulicah, dokler ga niso skrbstvena oblastva privedla končno v državno vzgajališče. Prišedši v zavod, ni znal besedice slovenski. Kakor vidimo iz zgornjega pisma, piše sedaj prav čedno slovenščino. To pa seveda ni glavno. Iz pisma odseva volja, da hoče postati v r e d e n č l a n č l o v e š k e d r u Ź b e. V tem tiči bistvo Sadarjevega vzgojevanja, kakor vsake vzgoje sploh. Toda težka je ta naloga; dosezajo jo le oni, ki imajo sami močno voljo, ki so zmožni sami sebe premagovati in zatajevati se. To je prvo, drugo pa je studij vsakega posameznega gojenca v psihološkem in fiziološkem pogledu. In, da se je naš pokojni Adolf s tem studijem marljivo pečal, nam priča učiteljska knjižnica na zavodu, dalje pa tudi njegovi spisi. V Letopisu Slovenske šolske matice je objavil leta 1920. daljšo razpravo o socialni vzgoji, leta 1921. je objavil v »Slov. Učitelju« zelo poučen članek: »Vzroki zanemarjenosti in vzgoja zanemarenih otrok«. Tudi Poročilo za društvo o otroškem varstvu in mladinsko skrb ima Sadarjeve prispevke. (VIII. 1925.) Imel je tudi razna predavanja o vzgoji zanemarijene mladine, kar vse kaže njegovo veliko ljubezen do takih zapuščenecv.

¹ Glej posmrtnico v »Učiteljskem Tovarišu« od 14. novembra 1929.

Da bi bil težki nalogi kos, je šel leta 1913. na Dunaj v tečaj za izobrazbo učiteljev za mladinsko oskrbo.

Po nadzorovanjih zavoda je navadno prejemal za vodstvo, za lepe vzgojne in učne uspehe pohvalne in priznalne dekrete in končno je bil odlikovan še z redom sv. Save.

Najlepša njegova odlika pa je značajnost. Ko je ob prevratu znanega tovariša J. vse zapuščalo, mu je ostal Sadar zvest. Ob času nevarnih režimov ni klonil in tudi za korak ni krenil v stran z začrtane poti. Pred značajnostjo njegovo je tudi nasprotnik odnehal.

Šolski svetnik dr. Lindner je v svojem ukoslovju, ki smo ga imeli na učiteljski učni knjigi, napisal: Učitelj bodi značaj; kajti največ še učinkuje z avtoriteto, ki ga v očeh učencev dviga, po zgledu, ki ga kaže učencem v svojem vedenju, po nravni gorečnosti, s katero oživlja vse svoje vzgojno uravnavanje in postopanje. Kot posebne značilnosti pa navaja: potrpljenje, pravičnost, dobrohotnost, vestnost, delavnost, ljubezen do domovine, pravovernost, naprednost, ponižnost in skromnost.

Zlasti pa naj bi bil učitelj vdan in vnet za svoj poklic ter poln ljubezni do mladine, ker le iz vdanosti do poklica črpa učitelj moralčno zadoščenje, dvigajoče ga nad vse življenske težave.

In naš nepozabni Adolf je bil tak kot učitelj, kot ravnatelj in kot človek. Bil je pedagog, zato: Slava mu!

Rojen je bil dne 10. maja 1873. leta v Škofji Loki. Po V. gimnazij-skem razredu je vstopil na učiteljsko in ga dovršil leta 1893. Služboval je v Budanjah na Vipavskem od leta 1893. do leta 1909. Od 1909 do 1911 na II. deški osnovni šoli v Ljubljani. Od 1911 do 31. oktobra 1929 na državnem vzgajališču v Ljubljani, najprej kot učitelj-vodja, pozneje, t. j. od leta 1920. kot ravnatelj.

Modeliranje v elementarnem razredu.

Franjo Humar.

Način izvajanja dosedanjih poskusov iz modeliranja ni dosegal onih uspehov, kakor bi jih želeli. Zadovoljevali smo se s posnemanjem, a o kakem prostem, individualnem ustvarjanju je bilo kaj malo govora.

Predloge so izginile! Misel, da bi bilo takozvano »prosto oblikovanje« koristnejše nego mehanično posnemanje, si je vedno bolj in bolj utrjevala pot. Dokler se je modeliralo po starem načinu, je bilo to zgolj prerisovanje, čeravno plastično. Pouku modeliranja so končno dali drugo osnovo, ki je izpodrinila posnemanje in preobrat je takoj nastopil. Prednosti, katere nudi ekonomičen pouk iz modeliranja, so prišle do izraza in so psihologično bolj utemeljene nego pri risalnem pouku. Prelom med staro in novo metodo modeliranja je imel zdrave posledice. Risar dela z dvema dimenzijama, tretjo lahko samo navidezno predoči, toda najboljša perspektiva

nam ne more prikazati objekta v vseh svojih naravnih razsežnostih. V višjih razredih je sicer ta napaka premostljiva, toda v elementarnem razredu nam dela težkoče. Tu velja samo nazornost, ki mora biti v razredu vodilni princip. Čim nazorneje podavamo kako stvar, tem lažje sprejemajo otroci. A dolžnost učitelja elementarnega razreda je, da poišče izmed dobrega najboljšo in da seže po najpopolnejših nazorilih.

Končno pridemo do prepričanja, da po nazornosti modeliranje prekaša risanje, kajti ona predstava je najpopolnejša, katera nam objekt čim nazorneje prikazuje in nudi učencu čim večjo možnost shvačanja. Risar, ki hoče premostiti neprijetno oviro, se zateče k perspektivi, dočim pri modeliranju ne poznamo takih ovir. Modeliran objekt je naraven, produkt risarja pa prevara. Glede vprašanja, katera teh dveh disciplin nudi učencu elementarnega razreda večjo nazornost, mislim, da lahko izostane. Za čim nazornejši elementarni pouk se danes poslužujemo najrazličnejših sredstev. Nastane vprašanje, kako mesto bomo dali modeliranju? Prvo v nazornem nauku! Saj je isto najboljši izraz nazornosti, najboljšo nazorno sredstvo razen narave. Jasno, da iz tehničnih razlogov ne moremo vsega prenesti v šolsko sobo. Poslužujemo se slik, risb in drugih slabejših surogatov, toda na posnemanje narave z gnetljivimi sredstvi ne misli nihče. Šolske stene tapeciramo z modernimi in najmodernejšimi slikami. Fabricirajo se rafinirani aparati, dragi instrumenti, reliefne slike, skiop-tikoni se pritegnejo in mislimo, da smo napravili dovolj. Napravili smo več dobrega. Še preveč smo napravili. Vse lahko enostavneje napravimo. Pozabljamo pa, kakšni majhen vpliv ima na otroka najlepše izdelana slika. Slike imajo precejšnjo vrednost pri nazornem nauku, toda one ne zaposlujejo celega otrokovega »jaza«, zato tudi ne more celoten »jaz« imeti koristi. Slika je prenešena iz neznanega prostora ter leži na mizi kot svetinja. Dotakniti se je ne sme nihče, kajti lahko bi se poškodovala ali pa bi jo zamazali. Tako čaka neznan stvor na določen čas, ko se v svrhu nazornosti javno pokaže. Pravljica lepota se razvija pred strmečimi otroškimi očmi. Vidijo mesta, gozdove, morje, ljudi, živali. Vse se pokaže iz daljave, da je izraz slike čim »plastičnejši«! Zadovoljni smo. Slika je napravila vtis. »Ona je delovala!«

Teden, 14 dni traja vpliv, nato počasi zgineva. Po enem mesecu je spomin na sliko že nejasen, po treh mesecih izgine. Seveda izjeme so od pravila izvzete.

Kako drugače se razvija pouk, ako napravimo iz nazornosti in shvačanja resnično doživetje predmeta. Kar vidimo in slišimo, je v veliko večji meri podvrženo pozabljenju nego to, kar doživimo. Vzrok tiči v tem, da imajo spomini duha krajšo življenjsko dobo nego spomini, katerim je opora telesnina. V pregovoru: »Kdor noče slišati, naj čuti!«, je ta podrejenost duha telesu neopazna prišla do izraza.

Kako napravimo iz nazornosti doživetje? Tako, da pri nazornosti sodeluje tudi telo, zato ne smemo istega izključiti od nazornega nauka. Dobra stran kazanja slik ima tudi manj dobre posledice, ki se izražajo

v vedno vprašujoči in radovedni naravi otrokovi. Otrok hoče vedeti, na kak način je mogoče pričarati nepregledne dežele na košček papirja, kako je mogoče sobno opremo, veliko mizo, težko svetiljko »obesiti« na tablo«.

Po končanem razgovoru se slika zavije, zaveže in postavi v kot ali pa na omaro. Zopet nepojmljiv postopek! Kako je mogoče slične reči, mesta, pokrajine itd., zaviti in jih shraniti na polico. Nam odraslim se zde taka razmišljanja smešna, toda otroku je to naravno. Ne puščajmo vnamar takih psiholoških izpadov otrokovega mišljenja in ne zavračajmo jih kot neumestne! Ako opazujemo proces mišljenja pri učencih, bomo sami ugotovili vrzeli metode in uporabljenih učnih sredstev in skušajmo to pri prihodnjem nastopu odstraniti.

Vrnimo se k naši temi. Iz navedenega je razvidno, da čim bolj sodeluje telo, fizični del otroka, pri nazornosti, tem trajnejši je učinek. Otrok ustvari sam sliko, ako mu damo potreben material v roke. Kljub pomanjkljivosti tehnike in izvedbe modelirane spalne sobe potom otroka je ista boljša, kakor še tako 'lepa perspektivična slika. Soba, ki je izšla izpod otrokove roke, ima vse lastnosti otrokove duše, dočim je ista soba, slikana od tuje roke, otroku nekaj tujega. Petero vrat čutov je odprtih, potom katerih sprejemajo možgani snov, ki naj bi postala trajna last učečega. Čim nazorneje podavamo kako stvar, tem lažja je pot do spomina, a nazornost je tem popolnejša, čim več čutov zaposluje. Shvačanje kakega predmeta, pravi pedagogika psihologije, je najpopolnejše, kadar sodeluje vseh pet čutov. Modeliranje pa nam zelo dobro služi v tej stvari, ravno ker zaposluje tretji najvažnejši čut — t i p. Tip nadomešča slepcu nevidni svet, zakaj ne bi gledajočim vtise ojačal? Slika, nastala po dveh čutih, bo popolnejša in izrazitejša, ako jo spopolnimo s sodelovanjem treh ali več čutov. Nazornost je torej popolnejša, čim več čutov sodeluje. Zato imajo vaje v modeliranju veliko vrednost. Potom praktičnega udejstvovanja otrok pri pouku se spreminja nazornost, sluh in vid v doživetje, a tako obdelana snov se težko pozabi.

Ura modeliranja ni samo važno sredstvo nazornosti, še važnejša je za psihologa. Kar otrok misli in vidi, to izraža pri modeliranju. Kako težko spoznavamo pri nekaterih novincih njihovo duševnost! Nekateri so plahi, drugi težko govore in vendar mora učitelj, ako hoče uspešno poučevati, spoznavati tudi te otroke. Najti moramo pot, katera nam pokaže duševno stanje takih abnormitet. Ena sama vaja v modeliranju nam razkrije mnogo, kar bi nam sicer ostalo dalj časa prikrito. Roka stopi v službo ustvarjajoče inteligence in kakor si otroci svet predstavljajo, tako si ga tudi izoblikujejo. Roke govore! Govor, kakor delo rok je izraz otrokovega mišljenja, ako pa otrok ne dela, je dokaz otrokove duševne nedelavnosti. Glina je neko univerzalno sredstvo, ki nam pojasnjuje marsikako psihologično uganko, katera bi nam sicer ostala dalj časa prikrita. Otrokova duša leži istočasno v prstih, kar možgani ustvarijo, to izvede roka in prsti.

Učitelj ima pri tem tudi važno kontrolno sredstvo. Ima li otrok o predmetu pravilne pojme? Poskus z glino nam razreši vse dvome. Pri modeliranju se razkrije srce in mu otroka jasneje odkriva nego potom govora. Neposredni razgovor nas večkrat ne privede do cilja. Neka napetost in neprijeten občutek obvlada učenca, ako ima pred seboj učitelja z vprašujočim pogledom, nekateri sploh ne odgovarjajo, drugi postanejo zmešani, tako da si učitelj ne more ustvariti prave slike otrokove duševnosti. Nasprotno je pri modeliranju občevanje med učiteljem in učencem že skoro prenehalo. Učenec se bavi izključno z glino, a ravno glina igra sijajno vlogo posredovalca med učiteljem in učencem, ter razkrija otrokovo duševnost; ker mora biti modeliranje v najožjem stiku z nazornim naukom, se pri tem delu lahko uverimo, v koliko so učenci podano snov shvačali, so učenci snov razumeli, tedaj bo delo zadovoljivo, v nasprotnem slučaju pa nam kaže nedostatke učnega postopanja.

Nastane vprašanje, kak material uporabljamo? Idealna bi seveda bila plastilina, zelena, rjava in rumena. Nedavno sem se v Ljubljani informiral za nakup, ustrašil sem se cene — 48 Din kg, dočim mi je ponudila tvrdka v Celju po 24 Din kg, mogoče da je kvaliteta slabejša; plastilina torej ne pride v poštev pri nas. Ostaja nam edino sredstvo glina. Mogoče bo kdo imel pomisleke, češ, pomažejo mi vse klopi, res, toda tudi ta nedostatek lahko odpravimo, ako si uredimo delovno mizo. Jaz sem za to uporabil stare nerabljive klopi. Dvoje klopi počez, povrhu pa deske. Malo dobre volje treba in stvar gre.

Metod modeliranja imamo več. Najmanj priporočljivo je takozvano »priložnostno modeliranje«, to je modeliranje, kadar se nudi prilika, je razpoloženje, ali se tekom nazornega nauka kaže kaka vrzel, ali taka snov, ki je vredna modeliranja. Vsako neurejeno delo občutno škoduje celoti, kajti samo sistematično urejena izbira snovi nam nudi vse prednosti modeliranja. Pouk v modeliranju se navadno vrši:

a) Spominsko modeliranje; nekako »plastično memoriranje«. Najboljši način! Učenec dela na podlagi lastne fantazije in spomina. Delo je čim individualnejše, čim oddaljenejši je čas, ki je posredoval nazornost objekta. Ta način modeliranja združuje vse psihološke prednosti, ki nam jih to delo nudi. Spominsko modeliranje tvori 90% vsega modeliranja.

b) Oblikovanje po modelih, ki služijo kot predloga. Lastno ustvarjanje stopa v ozadje, ostro opazovanje in uporaba opazovalnih razmerij stopa v ospredje. Ta način modeliranja se približuje malovrednemu kopiranju gipsnih ornamentov.

c) Modeliranje po risbi. Nerodna metoda brez kakega izrazitega napredka. Risanje se mora redno priključiti modeliranju in ne obratno, kajti modeliranje je bližje naravnosti nego risanje, zato je zavreči risarske predloge za pouk v modeliranju. S slikami isto.

d) Modeliranje po ustnih navodilih. Ni povsem samostojno duševno delo, pa tudi ne absolutno kopiranje. Fantaziji je določen omejen delokrog. Posebno primerno za direktno, neposredno ilustracijo ure nazornega nauka in je karakteristika pouka mase. Razločujemo še dva načina modeliranja:

e) Razred modelira isti predmet pod vodstvom učitelja. Samostojnost dela in produkt ure je odvisen od množine direktiv, danih učencem. Zanimivo je opazovati način izpeljave pri posamezniku, kjer igra fantazija veliko vlogo, kljub navodilom in pojasnilom učiteljevim.

f) Popolnoma prosto delo, brez navedbe velikosti in načina izpeljave. Fantazija ima neomejen delokrog. »Delajte, kar sami hočete!«

Zelo obsežno polje za psihologa! Tu velja predvsem množina v številu takih ur modeliranja. Kot izjema pravila je ta način oblikovanja vedno dobrodošel.

Ura modeliranja kot organičen sestavni del tedenske snovi. Vse navedene dobrine modeliranja nastopijo samo, ako je isto v najožjem stiku z nazornim naukom. Vsak separatizem uničuje večino teh dobrin. Uri modeliranja moramo določiti stvarno polje, ki v največji meri ponazoruje tedensko snov. Da pa ne zgube učenci vneme in veselja do modeliranja, se priporoča omejiti oblikovanje na 2—3 poluri v tednu.

Snov nazornega nauka elementarnega razreda se razdeli na tedenske slike. Vsak teden tvori naravno celoto, a modeliranje mora biti s to celoto v najožjem stiku. Logičen postopek je: Razgovor, ogled objekta v naravi ali pa sliki, prosto pripovedovanje, nato modeliranje in šele potem risanje. Pravilo še glasi: Od konkretnega k abstraktnemu, od nazornosti k pojmu. Navadno se v šoli prednaša snov iz nazornega nauka, ogleda objekt, potem riše. Pri tem se pa prezre velik skok od konkretnega pouka k stopnji abstrakcije. Opazovanju objekta, kateri leži pred učenci v naravni velikosti in istinitosti, v vsej svoji konkretni nazornosti, hočemo priključiti stopnjo abstrakcije — risanje. V začetku razprave smo že omenili risanje, dve dimenziji hočeta tretjo navidezno predočiti in nadomestiti. Ako malo pomislimo, se nam zdi prehod od nazornega nauka k risanju kot prestopitev pravila: »Pri podavanju ne delajmo skokov, temveč vsak razvoj bodi logičen!«

Modeliranje je ona vez med nazornostjo in risbo, je most, ki spaja konkretno z abstraktnim. Učenec vidi v izdelanem modelu opazovani objekt v naravnem ali pa zmanjšanem merilu, v vseh treh dimenzijah, ki je podoben originalu, zato mu ne bo težko preiti k nadaljnji abstrakciji in objekt narisati. Prejšnji nepravilen korak k abstrakciji se sedaj deli v dva dela, od nazornosti k modelu, od modela k sliki, risbi. Zato priključimo vedno modeliranje neposredno po nazornosti in pred risanjem.

Praktični primeri uporabe tedenske snovi za modeliranje:

Tedenska snov: soba. Modelira se vsa oprema: miza, omara, stol itd. Ako oblikujemo mizo, je otrokovi fantaziji puščen neomejen delokrog. Uspeh nas iznenadi. Vsak učenec misli na domačo mizo, tako dobimo mize najrazličnejših oblik, nato delamo stole, omare itd. A kako izgleda na tak način modelirana soba! Zdi se, kakor bi bili v Liliputu. In veselje, katero imajo mali umetniki, ako nekaj lepega napravijo. Ustvarjajoče delo! Problem je rešen! Iz pasivnega učenca se je razvil ustvarjajoč mizar. Mizo in stol je napravil in uredil po lastnem okusu. V nezmanjšani plastiki stopa pred otroka domača soba, navidezno predočena perspektiva ne moti nazornosti predmeta. Mizo modelirati izgleda lahko, a je vendar zato potrebno precej inteligence in daru. Tedenska snov: V gozdu. Koliko snovi! Kot zastopniki živalstva se modelirajo zajci, srne, veverice itd., ptice, hrošči, gosonice, metulji. Seveda vse preprosto. Rastlinstvo je zastopano z drevjem, cveticami in gobami. Gobe se dajo posebno lepo modelirati.

O božiču modeliramo jaslice, o veliki noči pa zajčka. Pri tem se postopa povsem enostavno. Jasli, katere vidijo otroci v vsakem hlevu, noter denemo otročička, okoli ljudi in živali, in jaslice so gotove. Kdor hoče prav lepo napraviti, napravi še hlev, okrog pa nekaj hiš. Kdor najlepše napravi, ga odlikujemo s tem, da njegov izdelek shranimo na vidnem prostoru. Težje je izoblikovati božično drevo, lahko pa izgotovimo razne posnetke daril in obeskov. Napravimo sobo z božičnim drevescem, modeliramo pridna otroka, ki drevo občudujeta, v ozadju pa očeta in mater. Izvedljivo je tudi pravo božično drevo, pobirajmo darila in pripravimo božično drevo otrokom v šoli, zakaj bi Jezušček ne prišel tudi v šolo? Uverjen sem, da bi starši radi volje prispevali z darovi za svoje malčke.

Snov za modeliranje nam nudi vsak letni čas, kakor tudi cerkveno leto, družina, življenje na vasi; učna soba se spremeni v delavnico življenja.

Literatura: Modellierübungen in der Elementarklasse, Adolf Schuhman. (Priloga: »Schaffende Arbeit und Kunst in der Schule«.)

Naša meščanska šola.

Rudolf Wagner.

Meščanska šola kot nadaljnja izobraževalnica in vzgojiteljica mladine po dovršeni osnovni šoli, mora stremeti predvsem za tem, da razširi otrokovo znanje čez obseg osnovne šole. Poleg tega naj ga usposobi za praktične življenjske poklice, vzbudi naj mu veselje do ročnega dela, dá naj mu pobudo za praktično udejstvovanje. Vsled tega mora biti že celoten učni načrt prilagoden z mislijo na življenje, v katerem se bo otrok, ko bo dorastel, kretal, živel in delal. Že iz vsega tega je razvidno, da bi meščanska šola ne smela imeti celotnega učnega načrta za posa-

mezne razrede šablonsko izdelanega, recimo za vso državo, ali pa tudi za vsako banovino naše države, temveč predvsem nekaj **okvirni učni načrt**, na podlagi katerega bi potem vsaka šola napravila za posamezne razrede in predmete **podrobni učni načrt**. Te načrte bi šolski nadzorniki (inspektorji) ali pa posebne komisije pregledale ter jih na podlagi izkušenj dopolnile oziroma potrdile. Seveda bi šola vsako leto lahko napravila nov podrobni učni načrt; kar je slabega, manjvrednega, ki se ni izkazalo v praktičnem šolskem delu za dobro, bi se izločilo, dodalo bi se pa vse, kar bi se tekom izkušenj smatralo za potrebno. Tako bi se ti učni načrti vedno izpopolnjevali, vedno bi bili boljši, vedno modernejši, s tem bi postala meščanska šola res prava pripravljavnica za življenje. Posamezne šole bi tekmovala med seboj v izvršitvi svojih učnih načrtov ter bi pokazale prave smernice pouka in vzgoje, ki so potrebne za razvoj učenčevega znanja.

Pri sestavi učnega načrta mora biti vedno pred očmi koncentracija pouka in njega strnjenost v razne skupine, upoštevati se pa morajo tudi moderne pedagoške pridobitve v smeri delovne šole. Treba je tudi upoštevati šolo kot celoto, prilagoditi jo je treba krajevnim prilikam in potrebam ter upoštevati predvsem življenje otrok, ki naj obiskujejo meščansko šolo. Mislim, da je prav, ako trdim, **da ne bi kazalo razdeljevati meščanske šole na razne tipe**, kakor se to zamišlja, ker je starost učencev, ki obiskujejo meščansko šolo, premajhna, da bi se mogli v tej dobi določiti za kak določen poklic, in pa, ker mora biti vsaka meščanska šola za vse stanove. Saj vemo, da je življenje vseh stanov v našem narodu tako tesno spojeno, da drug potrebuje drugega, vsled česar je dobro, ako je vsak poučen vsaj v splošnem o potrebah drugih stanov, ne pa samo svojega. V tem oziru posnemati ustroje meščanskih šol v drugih državah, kjer imajo pač posebne prosvetne prilike, bi bilo pogrešno. Zato je pa tudi iz tega ozira opravičljiv edinole okvirni učni načrt, ki dá šolam možnost razmaha in prilagoditve krajevnim razmeram.

Načelo koncentracije pouka naj se kaže predvsem v tem, da se predmeti, ki se med seboj izpopolnjujejo in dopolnjujejo, poučujejo skupno, kar naj bo že razvidno iz razdelitve predmetov. S tem dobimo manj naštetih predmetov, učitelju je pa dana možnost boljšega udejstvovanja pri pouku.

Pa preidem takoj k praktični strani okvirnega učnega načrta, ki naj bi veljal za meščanske šole. Najprej moram pripomniti, da mora biti tak učni načrt kolikor mogoče široko ~~potezen~~ ^{potezen}, da že po njem samem damo učitelju možnost kar največjega razmaha in udejstvovanja. Po osnutku učnega načrta, ki ga je izdelalo društvo učiteljstva meščanskih šol, dalje po sedanjem učnem načrtu ter po mojem mišljenju na podlagi predmetov, ki sem jih navedel v prejšnji razpravi¹, bi bil okvirni učni načrt lahko takole sestavljen.

¹ Članek v »Slovenskem Učitelju« št. 7./8. iz l. 1928.: »Problemi meščanske šole«.

A. Število ur pri posameznih predmetih na teden:

	I. raz.	II. raz.	III. raz.	IV. raz.	Skupaj
1. Nauk o veri in morali	2	2	2	2	8
2. Narodni jezik	5	4	4	5	18
3. Zgodovina z državoznanstvom	1	2	2	2	7
4. Zemljepis	2	2	2	2	8
5. Matematika z geom. risanjem in opis. geom.	5	5	5	4	19
6. Tuji jeziki	3	3	3	2	11
7. Somataologija in higijena	1	1	1	1	4
8. Živalstvo in rastlinstvo	2	2	1	1	6
9. Fizika in kemija z mineralogijo	1	1	2	3	7
10. Korespondenca, knjigovodstvo in nauk o nar. gospod.	1	1	1	1	4
-11.-Kmetijstvo (samo za dečke)	-1-	-1-	-1-	-1-	-4-
12. Prostoročno risanje in pouk o narodni umetnosti	2	2	2	2	8
13. Petje in glasbena teorija	1	1	1	1	4
14. Telovadba	1	1	1	1	4
-15.-Deško ročno delo	-2-	-2-	-2-	-2-	-8-
(16.) Dekliško ročno delo	(2)	(2)	(2)	(2)	(8)
(17.) Gospodinjstvo (samo za deklice)	(1)	(1)	1	(1)	(4)
Skupaj tedensko: dečki	30	30	30	30	120
deklice	30	30	30	30	120

B. Učna snov.

1. Verouk in nauk o morali. (Učni načrt sestavijo poedine veroizpovedi, prosvetna oblast ga potrdi.)

2. Narodni jezik. Pravilno govorjenje, čitanje in pisanje. Slovniška in pravopisna pravila. Poznavanje najvažnejših dob slovstva in čitanje izbranih del pesnikov in pisateljev. Napisovanje kratkih razprav. Narodna pesem. Memoriranje. Pisma.

(V šolah s slovenskim učnim jezikom branje, pripovedovanje in napisovanje kratkih berilnih sestavkov v srbskohrvatskem jeziku. V šolah s srbskohrvatskim jezikom pa isto v slovenskem jeziku.)

3. Zgodovina z državoznanstvom. Zgodovinske dobe. Pregled zgodovine raznih držav in narodov s posebnim ozirom na našo domovino. Zgodovina Jugoslovanov ter naše države. Kulturne, gospodarske in socialne razmere v raznih dobah v drugih deželah in v naši domovini.

Gojitev nacionalnega in državnega čuta ter ljubezni do domovine. Najvažnejši zakoni. Ustroj naše države. Pomen naše države v gospodarskem in političnem oziru.

4. Zemljepis. Spoznavanje kraljevine Jugoslavije v zemljepisnem, kulturnem in narodnogospodarskem oziru. Osnovni pojmi in najvažnejše iz matematičnega in fizikalnega zemljepisja. Zemlja: Razdelitev (kulturno, gospodarsko in politično). Nebesna telesa.

5. Matematika z geometrijskim risanjem in opisno geometrijo. Spretnost in sigurnost v ustnem in pismenem računanju v obsegu štirih osnovnih računskih načinov. Samostojnost v razreševanju najvažnejših računskih nalog iz vsakdanjega življenja. Znanje računskih operacij z običnimi in algebrajskimi števili.

Izurjenost v spoznavanju in preračunavanju geometrijskih tvorov v njih zvezi med seboj in z vsakdanjim življenjem. Pravilno pojmovanje osnovnih naukov projekcije in nje uporaba za izvršenje enostavnih risb in načrtov za obrt in gospodarstvo.

6. Tuji jezik. Gladko čitanje in predstavljanje berilnih sestavkov. Preprosti izrek v navadnem govoru in pisavi. Važnejša dela pisateljev in pesnikov. Memoriranje. Najvažnejše iz slovnice in pravopisa v zvezi s spisjem.

7. Somatologija in higijena. Človeško telo in njegovi organi. Negovanje telesa in čuvanje zdravja. Boj nalezljivim boleznim. O mikroorganizmih. Pomoč v nezgodah. Hraniva in živila. Postrežba bolnikom. Domača lekarna. Zavarovanje proti boleznim in nezgodam. Snaga, čistost, red.

8. Živalstvo in rastlinstvo. Zbujanje zanimanja in vzgajanje ljubezni do narave ter smisla za varstvo živali in rastlin. Poznavanje važnejših zastopnikov in skupin organske prirode.

9. Fizika in kemija z mineralogijo. Zbujanje zanimanja za prirodne pojave, navajanje k njih razumevanju na podlagi opazovanja, izkustva in poizkusov. Znanje splošnih osnovnih fizikalnih zakonov ter važnejših fizikalnih in tehniških priprav in naprav s posebnim ozirom na njih praktično uporabo. Znanje osnovnih kemijskih zakonov na podlagi opazovanja, izkustva in poizkusov.

Umevanje važnejših preosnov iz anorganske in organske kemije.

Važnejše rudnine s posebnim ozirom na njih praktični pomen. Posebno upoštevanje domačega rudninskega bogastva.

Najvažnejše o nastanku in sestavi zemeljske skorje. Preperevanje in presnavljanje rudnin in hribin. Najvažnejše o razvoju anorganske prirode. Geološki obris ožje domovine in naše države.

10. Korespondenca, knjigovodstvo in nauk o narodnem gospodarstvu. Najvažnejši poslovni spisi iz vsakdanjega življenja. Pomen in bistvo enostavnega knjigovodstva ter njega uporaba v kmetijstvu, obrti in trgovstvu ter sploh v gospodarstvu. Praktične vaje.

Narodno gospodarstvo in njegov pomen za posameznika in državo. Družbe in zadruge ter njih pomen za narodno gospodarstvo. Davki in državno gospodarstvo. Najvažnejše iz obrtnih, trgovskih in kmetijskih zakonov. O zavarovanju in štedenju.

11. Kmetijstvo. Uvajanje učencev v delo na vrtu in polju. Poznavanje najvažnejših panog kmetijstva in vrtnarstva ter proizvodov v kmetijstvu.

Učencem naj se vzbudi zanimanje za kmetijstvo in vrtnarstvo, da vzljubijo kmetski stan in dobe veselje do obdelovanja vrta.

Praktična dela na vrtu.

12. Prostoročno risanje in pouk o narodni umetnosti. Izurjenost o pojmovanju in preprostem, a določnem upodabljanju predmetov učenčevega obližja po obliki in barvi. Pravilno pojmovanje okrasitve s posebnim ozirom na narodno ornamentiko in na potrebe vsakdanjega življenja. Gojitev čuta za lepoto, spoznavanje velikih umetnikov in njih del s posebnim ozirom na umetnost v naši državi. Narodna umetnost in narodne umetnine.

13. Petje in glasbena teorija. Zbujanje in gojitev muzikalnega čuta v posluhu in glasu. Sposobnost za pravilno petje eno-, dvo- in večglasnih narodnih in umetnih pesmi na podlagi poznavanja not. Gojitev narodne pesmi. Pevanje na pamet. Cerkevno petje.

14. Telovadba. Skrb za razvoj rastočega telesa in duha. Telovadne vaje in nastopi po Tyršovem telovadnem sistemu. Orodne vaje in telovadne igre. Gojitev različnih enostavnih ni ne prenapetih panog sporta.

15. Deška ročna dela. Razvijanje obče ročne spretnosti. Vaja v uporabljanju orodja z izdelovanjem predmetov, ki vadijo oko in zmisel za oblike, obrazujejo voljo za delo in cenjenje dela vobče, vzpodbujajo k samodelavnosti in pazljivosti, navajajo na marljivost in vztrajnost, na red, točnost in čistoto, pripravljajo na praktično udejstvovanje v življenju, pojasnjujejo, poglobljajo in kontrolirajo teoretični pouk.

16. Dekliška ročna dela. Spretnost v izgotavljanju v navadnem življenju potrebnih ženskih ročnih del s posebnim ozirom na narodno umetnost in estetski čut.

17. Gospodinjstvo. Spoznavanje osnovnih pojmov o gospodinjstvu. Sposobnost v opravljanju najpotrebnejših gospodinjskih del.

Osnovni pojmi o delu na vrtu in polju ter pri živini s posebnim ozirom na gospodinjstvo. Sadje in njega uporaba. Mleko in mlečni izdelki. Med kot hranivo. Brezalkoholno uporabljanje grozdja in sadja.

Praktične vaje.

Zaradi praktičnih del se poučuje kmetijstvo, ročno delo (deško in dekliško) ter gospodinjstvo v skupinah po največ 15 učencev.

Poleg teh obveznih predmetov se lahko poučujejo na meščanskih šolah tudi neobvezni predmeti, kakor stenografija, strojepisje, goslanje, klavir in razni tuji jeziki. Pri tem se mora paziti, da se učenci ne preobremenjujejo in da s tem ne izgube veselja za učenje. Neobvezne predmete naj obiskujejo le nadarjeni in zelo pridni učenci.

Pri vsem pouku je potreba dati meščanski šoli praktično smer, kajti le tako se bo izkazala meščanska šola kot potrebna ustanova za nadaljnje delo in udejstvovanje v življenju.

Iz zdravstvene pedagogike

Pojavi histerije pri otrocih.

Ivan Theuerschuh.

Beseda histerija, ki se tolikokrat opravičeno ali neopravičeno sliši med svetom, izvira iz grškega in pomeni po naše »maternica«. Ta organ so smatrali zdravniki že za časa Hipokrata za nekak sedež histerične motnje, pa tudi v novejšem času je prevladovalo to mnenje. Po vsem tem se je sodilo, da je histeriji podvržen le ženski spol. Danes vemo, da se ista pojavlja tudi pri otrocih, in v manjšem obsegu pri moških.

Današnja moderna psihologija se v polni meri bavi s tem še nepojasnjanim problemom in skuša prodreti v njegovo globino. Predvsem moramo vedeti, da sta duša in telo zvezana v nerazdružljivi celoti, da duševni podražila vplivajo na naše telo in obratno, n. pr. sramežljivost povzroča rdečico, prestrašeni prebledi ali obratno, da telesna bol povzroča večkrat tudi duševno. Kje tiči torej razlika med duševno-živčno zdravim človekom in histerikom? Ugotovljeno je, da so telesni odzivi histerika lažje nagnjeni k izpremembam notranjega in zunanjega sveta, kot normalnega človeka, n. pr. histeričen otrok, ki po naključju vidi svojega epileptičnega součenca, dobi krčni napad. Drugi primer: otrok dobi od očeta zaušnico, nepremišljena mati ga pomiluje in očita svojemu možu, češ, po takih udarcih ubogi otrok lahko oglušil! In ta histeriji podvržen otrok je v istem trenutku, ko je mati to izgovorila, popolnoma oglušil. Tudi normalni otrok lahko vsled močnega telesnega defekta izgubi sluh ali govor itd., kar pa traja samo nekaj časa. Histeričnemu otroku pride momentano na um, da ne more govoriti ali da so mu odpovedale roke in še kaj podobnega; posledica je, da so dotične funkcije prekinjene. Na isti način nastajajo ohromelosti, krči, živčni napadi, vsled katerih pa duševne zmožnosti otroka ne pešajo, medtem ko pri epileptiku rapidno padajo. Krivo pa bi sodili, ako bi prišteli histerikom duševno potrtega otroka, bodisi radi prerane smrti svojih staršev ali podobnih hudih udarcev. Tak otrok je zamišljen, ni mu za prijatelje, igre, ampak ljubi samoto, v kateri se še bolj vdaja težki melanholiji. Večkrat je obnašanje takega otroka podobno histeričnemu, vendar obstoji razlika. Madtem ko se pri histeriku hipno menjajo predstave, ki so obenem vzrok vsem zunanjim histeričnim znakom, prevladujejo pri duševno potrtem otroku dolgotrajne globoko učinkujoče predstave, ki delujejo včasih porazno na otroško dušo.

Na prvi pogled bi vsakdo istovetil histerično stanje s hipnotičnim. Za oboje je karakteristična duševna sugestija. Vsi ljudje so več ali manj podvrženi sugestiji, ki igra v življenju veliko vlogo, saj tudi vzgoja sloni na sugestiji. Otrok ne vpraša, čemu je krasti in lažati greh, nego podzavestno sledi božjim zapovedim in moralnim predpisom. Posebno nagnjeni sugestiji so ženske in otroci, manj moški, ki so pa zato bolj podvrženi logičnemu mišljenju. Zato je tudi histerija pri ženskah in otrocih najbolj razširjena.

Hipnotizirani je podvržen vplivu predstav, ki mu jih vcepi eksperimentator, in je popolnoma odvisen od njegove volje. Nekaj drugega je pri histeriku. Tudi on je podvržen sugestiji, vendar pa v veliko manjši meri reagira na sugestibilni vpliv tujih oseb, kot hipnotizirani. Predvsem je karakteristična zanj avtosugestija. Tuji sugestiji reagira le takrat, če le-ta simpatizira z njegovimi idejami. In tu pridejo v poštev čudodelne predstave fantastične vsebine. Zato imajo tako zvana čudodelna zdravljenja pri histeričnih velik uspeh, ter si s tem različni šarlatani in mazači delajo reklamo. Nastanek histeričnih znakov si psihološko sledeče utemeljujemo:

1. Afekti in čustveno poudarjene predstave povzročajo telesne spremembe, in sicer tem lažje, čim bolj je oseba podvržena sugestiji.

2. Moč avtosugestije je pri histeričnih posebno velika.

3. Podzavestno duš. življenje more imeti iste učinke kot zavestno.

Podzavestno duševno življenje visoko poudarja dunajski psihiater prof. Freud v svoji glasoviti teoriji »O histeriji in duševnih motnjah«. Njegova teorija je tudi v nezdravniških krogih zbudila veliko zanimanja. Med drugim pravi, da vsi afektni podražljaji silijo do izbruha in to telesnim potom: z jokom, smehom, gestikuliranjem itd., pa tudi duševnim potom, da zadostijo svojim težnjam v glasbi, učenju, v družbi in drugod. Nevarni so pa tudi boleštni afekti, katerih napetost ne najde nikjer odziva. Freud pripisuje vso krivdo seksualnemu svetu in trdi, da vsaka histerija izvira iz patološkega učinka spolne reminiscence. Ravno tu je Freud naletel na velik odpor pri svojih kolegih in dr. Ni pa pri otrocih tragično jemati mimoidočih histeričnih znakov, ki se le-ti pri mladostnikih često pojavljajo. Posebno dovzetni so za to bolezen nervozni, psihopatični in debilni otroci. Manj seveda se ta pojavlja pri normalnih otrocih.

V področje psišenično ali histeričnih znakov spada tudi tako zvana psihična epidemija, ki med šolskimi otroki ni ravno redka. Znano nam je, kako hitro so dovzetni otroci za sočuvstvovanje. Treba je le videti koža izmed součencev jokati, in že je ves razred ginjen. Še bolj nalezljiv je pa smeh. Eden se zasmee in takoj vsi drugi za njim, četudi brez povoda. Ako se nahaja n. pr. v razredu otrok, ki trpi na bolezn sv. Vida, se krči iste bolezn pojavijo takoj pri par součencih in končno pri večini otrok razreda. Sugestija mase in afektni strah z naglico drvita mimo otroških duš in v kratkem je vse inficirano. Izbreren popis psihične epidemije pri šolskih otrocih je izdal prof. Dix v svoji knjigi »Über hysterische Epidemien an deutschen Schulen«. Med drugimi primeri navaja, da je na meščanski šoli v Meißenu zbolela v oktobru 1905. l. neka trinajstletna deklica na tresljajih roke. Tri mesece pozneje, t. j. 16. jan. 1906 je bolehalo na isti bolezn že 66 otrok, in sicer deklic od 9. do 13. leta, tako da so šolo zaprli. Nato je epidemija nekoliko poglela, in 5. feb. istega leta je bilo le še 25 bolnih. 6. feb. je pa število zopet narastlo na 30; 21. feb. je bilo že 134 slučajev, 20. marca je dosegla epidemija svoj višek 237 slučajev. Trenenje je trajalo od ene minute do ene ure, spremljano s krčnimi napadi. — V splošnem je pa otroška histerija vse nekaj drugega kot pri odraslih.

Hitro pride, pa tudi hitro izgine, in je tu vsako razburjenje nepotrebno. Treba je pa pri vsem tem opreznosti vzgojiteljeve. Oglejmo si nekoliko поблиžje histerične napade! Od epileptičnih jih je komaj spoznati. Značilno je dokaj zavestno stanje in ohranjen spomin. Seveda je tako stanje več ali manj teatralično. Krčevitemu joku sledi močna potolaženost, spremljana z jokom, nato razburjenje itd. Histerik pa postane lahko tudi epileptik, tako zvan histeroepileptik in tudi takih je med otroki dosti. Pri napadih zakrili z rokami in pade. Redko kdo pade pri tem v težko letargično spanje. Težkih histeričnih napadov, podobnih epileptičnim, pri otrocih ni, in se isti pojavljajo le pri odraslih, zato tu o njih ne bomo podrobneje razpravljali. So pa neki skupni pojavi pri odraslih in otrocih, ki se dogajajo v histerično svitajočem stanju. Otrok ali odrasli vije z rokami, se smeje, napada svojo okolico, se razgleda v strop, govori nerazumljive besede itd. Taki napadi trajajo od ene minute do ene ure, redko ves dan. Ve pa v takem stanju, kje da se nahaja in spozna ter imenuje tudi osebe. To stanje lahko primerjamo težkim sanjam v polsnu, ko človek misli pol na njih resničnost. Mimogrede omenim tudi tako zvane mesečnike, ki vstajajo ponoči s postelje, hodijo po sobi, nosijo predmete iz kraja v kraj, in če ga prav tiho nagovorimo, daje tudi odgovore. Končno se pa poda v posteljo, ne da bi drugi dan vedel, kaj se je z njim godilo. Vsakdo bi mislil, da je tudi tak človek histeričen, vendar pa to ne odgovarja resnici, ker je tudi med duševno zdravimi dokaj mesečnikov. Vzrok temu pojavu je, da je majhen del duševnega življenja na meji zavestnega in nezavestnega stanja, večji del pa počiva v podzavesti. Med histeričnimi otroki je mnogo tako zvanih fužujčnih tipov, ki imajo posebno nagnjenje za potovanja. Tako često čitamo v časopisu, da je ta ali oni otrok ušel od doma. Tipična lastnost histerikov je tudi nagon do senzacij in izrednosti, v čemer pa ne poznajo meje. Uživajo v tem, da prizadevajo domačim skrbni, ljubijo prepire, delajo zdrahe, hočejo biti vedno predmet občudovanja, hrepenijo po časti in laskavih besedah itd. Duška svojim nagnjenjem si dajo tako ali tako in pri težkih histeričnih napadih ni izključen tudi samomor. Histerični veljajo med ljudstvom kot posebno nadarjeni, dasi je tudi med manj nadarjenimi mnogo histerikov. Histerični pojavi redkokdaj nastopajo pred 7. oziroma 8. letom. Največ tej bolezni podvrženih otrok je med 12. in 14. letom, in sicer jih odpade na deklice dve tretjini, na dečke ena tretjina. Po večini pa imajo histerični otroci tudi histerične matere, in tu igra dednost posebno veliko vlogo. Kakšne vzgoje naj pričakujemo potem od takega otroka! H koncu še enkrat poudarim, da ni vsak najmanjši histeričen pojav pri mladostnikih razvita histerija. In tudi tam, kjer je že ta bolezen v visokem štadiju, se da s pravilnim negovanjem odpraviti — kajti otroška histerija se razlikuje od histerije odraslih. Mnogokrat pa so taki reveži pripuščeni sami sebi, brez vzgoje, brez skrbne roke se potikajo okoli in grešijo proti moralnim in družabnim predpisom. — Končni rezultat pa je jetnišnica ali še hujše. Ali ne spadajo ti k najbednejšim med bednimi? Vzgojitelji, tudi tem pomagajte!

Listek

Besedni ključ.

M. Karba.

Učitelj v šoli otrokom razlaga zgodovino domačega kraja. Podlaga dogodkom so morda krajevna imena. Ime je pa marsikaterikrat skrito v temni megli. Istemu se ne more lahko priti na sled. In meni se zdi, da bo moj ključ za razlaganje besed tozadevno dobro došel. Ključa nisem kupil nikjer, napravil sem si ga sam.

Paziti je treba na tri okoliščine: I. koren, II. predlog, oziroma prilog, III. deležnik.

I. Slovnica uči, da beseda ima svoj: koren. Po mojem ključu so besedji koren sledeče črke: b, d, g = h, j, l, n, p, r, s, t, v. To so začetne znamenke od glagolov: biti, diti, *gati = *hati, jti, iti, liti, *nati, piti, va + piti, vpiti, riti, suti, titi, viti. Ti slovenski glagoli imajo isti koren tudi v drugih jezikih. Erat autem terra labii unius, piše¹ Sveta knjiga. Hoče reči: Svoječasno so ljudje govorili samo eno govorico.

Glagol²: biti, hebrejski beth, n. pr. bajith-le-hem, t. j. bivališče ali bajta-za-kruh, Betlehem, grški βαιθ, bao, latinski v zloženkah n. pr. (im)b(uere) = na + b + iti, (cu)b(are), t. j. so + b + a, ob + soba = izba, jazba, ko + b, kob, kobača, kavez, (nemški) Kaefig, bauen, (ich) bin. Tu bo nam glagolski koren s prilogom kaph³ dal: b + g, Bog. Pa pravijo, da je beseda povzeta iz sanskrita: baghas. Dobro! To je isti naš: b + g + c, Božec, t. j. biti + 2 × kaph. Bog + at, v + bog, (ob + biti).

Diti, דִּיתִי, nemški: deuten. Primeri: bu + diti, go + diti, so + diti, god, so + d, ka + diti, (hebr. in slov.) ka + d, kad, se + deti, be + se + diti, beseda⁴; dim, dom, mu + diti, (mem + diti); div + us = deus, A + don + ai, A + dam, (beth + diti), duh, (diti + kaph), au + dire, itd. Deležnik preteklega časa trpne oblike: d + t, dat + um, po + dat + ek, dete, k + d) Kind, za + det, na + dut, dut = deut, deut + isk = deut + isch, deut(i)sch = deutsch.⁵

Glagol: *gati, *hati, גָּאָה, gao, gignomai, roditi, rediti. Primeri vz + ga + ti, vzgajati, p + hati, pšeno, (hebr.) ham = kruh, ku + hati. Iz tega korena deležnik preteklega časa trpne (g + t) oziroma tvorne (h + v) oblike: Gott, Heva = Eva. Č + h, čeh = dečko, tako pri Ljutomeru, čeha pri Gorici, t. j. čehica, deklica, rejenec, rejenka.

Glagol: j + ti, iti, ire, εἶδω. Od deležnika sedanjega časa trpne oblike dobim: j + m, jama, im, odtod glagol: imeti, jemati. Primeri: me + j + are = meare, sprehod, m + j, meja.

¹ Genesis 1, 11.

² V »stari« šoli smo rabili izraz: časovnik. Leta 1862/3. pa nam je v Lotmerku gospod vzgledni nadučitelj Postružnik narekoval nekega dne stavek: Od danes naprej bomo namesto časovnik rekli: glagol. Učni jezik je bil slovenski. Spričevala so imela samo nemško besedilo; podpis: Pfarr-Haupt- und Musterschule. Imenovanec je vsako leto poučeval v tretjem razredu. Ljudstvo ga je imenovalo: škólnik. Gospoda v prvi in drugi »školi« bila sta: učitelj. V četrtem razredu je bil pouk dvojezični, v »petem« nemški. V obeh sobah: profesor. Prvi in edini razred tistokratne realke veljal je za »peto školo«. — ³ O pomenu v odstavku II. za: beth, kaph, mem. — Pis.

⁴ Mentorjev homunculus (okoli 1910) je sodil: beseda = biti + sedeti. Pričujoči ključ pa: (dva predloga) beth + kaph + diti.

⁵ Tu dobimo: Dut + leb. Drugi del besede ima koren: l, od glagola: liti, črka b, to je pa prilog: beth. Dobim: l + b, laben, leben, lieben, loben, lub + i + ti, ljubiti. Ljubljanski »časopis« 1927, str. 252, piše, da Dutlebi so bili razbiti drobci nekdanjega gočnega praslovanskega plemena. Mariborski »časopis« 1919, str. 75, pa jih pozna okoli Radgone, ki se je imenovala: Dudleipa, in na te ljudi bi spominjala na Murskem polju znana prijaznost: düdlek. V pogledu na to bi Dutlebi bili pleme približno takšno, kakor so ga Nemci poznali pod imenom: deutschfreundliche Slovenen. — Pis.

Glagol: l + i + ti, λῶω, liō, l(u)ere, luere. Vsaka beseda s tem korenem (l) pomeni neko lavo, razlivanje, lamanje. Tu nam se pokaže: I + lir + je, i = ob; primeri Ivanje selo, Ivanjci, ob + vin + ek, Iljaševci, ob + liti, Ilesič, ob lehi, Iblana, ob lani itd.; dati: dar, piti: pir, liti: lir, ob + lir + je, svet ob vodi, ob morju, pomorje, Oblirje, Ilirje, Ilirija. Istega pomena je: He + len + je, (kaph + λῶω), Helenia = Grško; pa tudi Lah + sko, h + s = š, Laško, zemlja ob litini, ob vodi. Predložim predlog: beth, dobim: v + lah, arabski: fe + lah = poljedelec, po + l + ak, poljak; Kucovlah v Srbiji okoli najvišjega mesta v naši državi, Kruševo, kol, kol + ec,⁶ kul, ku(l), ku(l)ac, ku(u)ac, ku(a)c, hribovski poljedelec. Primeri: pre + kol + ec + niti = prekucniti, pre + kol + ec + uh, prekucuh. Laško = Italia, glagol: titi, ob + tal + je.

Glagol: *nati, νῶω, νῶι, nao. Primeri: (češki) ko + nati = delati, za + k + n = za + kon, k + n + c = konec, za + kon + ati, začeti, za + če(n) = ti, za + č + nem, za + ko + nam, z + nati, ke + n + en, kennen, können, prekiniti. Koren (n) in prilog kaph (g) napravita (n + g) glagol: negovati. Neğuš. Jugoslavija pozna: Petar Petrović Njeđuš. Besedo torej že imamo. Abesinijo v Afriki vodi vladar ali negovalec: neđuš. Predložim predlog kaph (k), dobim neke vrste negovatelja ali vladarja, pride: k + n + z, dozdej nerazložljivi: knez, nemški: kuning = könig.

Glagol: p + i + ti, vpiti, va + piti, ca + p + ere, en + p + ere, sa + p + ere, ku + piti, so + p + em, kaufen, saufen. V deležniku preteklega časa trpne oblike (p + n) dobimo (češko) besedo: pan = gospod, t. j. osebnost, ki vpije, vapi, zapoveduje. Pa pride še druge vrste pan, t. j. naš, preglavice delujoči: š + pan, š + pan + ovija, žu + pan, (nemški) Ge + s + pan. Imamo torej besedo: pan. Predložim: kaph comparisonis, dobil sem: žu + pan. To je: neke drugačne vrste pan ali gospod. In: go + s + pod? To je: πῶω, paj! pje! πῶω, pajd + os, pajdaš, predložim 2 × kaph, dobim: (go + s +)pajd, go + s + pod, gospod. To je že posebne vrste: paj ali pajdaš. Isti deležnik s končnico: t, p + t; pat, pfad, pet, peta, pet + je, pit + je, ku + pit + ca, (lat. cu + p + a), pontes, fontes, πῶω, potus, puteus, put + are = misliti, ca + put = glava, pot, pot + i + ti se; (g + lav + a, če + lov + ek, liti). — Ha + piti sa = lotiti se česa.

Glagol: r + i + ti, rovati, ῥῶω, rhōo, ῥέω, rheo, r(u)ere, ruere. Deležnik preteklega časa tvorne oblike: r + v, rv, hrvati⁷ (e)rv, Ervenik, (o)rv, Horvat. Vložimo samoglasnike: rav, rev, riv, rov, ruv. Dobimo: raven, ravinje, rev, k + rev = kri, krv, v Zrečah nešolanci govorijo: kreu; riv, rivati, rov, odtod glagol rov + ati, rovinje. S predlogom kaph dobimo: ka + rav + inje, ka + rov + inje, Ka + rov + anke, Ka + rav + anke, ža + rov + inje, že + rov + inje, Ža + rav + inci pri Ljutomeru, pisarne pišejo: Žerovinci, jaz sem se kot otrok naučil izgovarjati: Žaravinci. No, oblika je različna, pomen ostane isti. Že + rov + nica, Ko + ro + vec pri Cankovi, Ko + rov + i pri Banjaluki, Ča + rav + ina, Sa + rov + ec, Ze + rav + ac, Žeravica, Servani, Ga + rev + ac, Ga + rev + ina, Ce + rov + ac. Od istega glagola isti deležnik s končnico: 1. Dobimo: r + l, rl, G + rl + ava, pa + rl, Borl pri Ptuj, pa + rl + inje, Berlin, ral, rel, ril, rol, (češki) rola = njiva, pa + rol + inje, Berolin, (v Slovenskih goricah obitelj) Rola, š + rol, rul. Predložim kaph. Dobim: k + rl, karl, kerl, k + ral, K + ral, K + ril, Ki + ril, k + ral, K + rel, K + ril, Ki + ril, Ci + ril, k + rol, k + rul,

⁶ Kol + ec, ko(l) + ec, kou + (e)c, stavba kol + ec + ja, koucja, c + j = č, kouča = koča, stavba kal + ec + ja = kauča, Kolčevje = Kočevje. Pa Kočevje je že bilo, ko še o kočah in mestu tam ni bilo ne sluha ne duha. Stavba: kul + ja = kula. Davek lastniku kule davan: kul + ak, kulak, s turško končnico: kul + luk, kuluk, naš: kol + lek. — Pis.

⁷ Ta glagol omenja Narodna Enciklopedija SHS, stran 844, a ne pride besedi (hrvati) in imenu (Hrvat) do dna. — Pis.

Krulec. Kaj torej hoče reči kral. Pravijo, da je iz Karl po metatezi⁸ postal: Kral. Drugi mislijo, da bi beseda bila izvora mongolsko-tatarskega. Kral, to bode mož, ki poseduje gotovo število rálij ali oralov zemljišča, pa osebno ne hodi, kakor murski poljanec pravi, v ral (t. j. orát) oziroma z ráli ali z rali, to delajo ali za njega órjejo drugi, on je le lastnik role ali njive, on je: vlastelin, kmetovalec, a ne kmet ali (češki) rolnik. Takšne so +rt + e »kerl« bi bil: k + ral, kral, kralj, in: Slovenec.

Glagol: s(u)ti, $\sigma\epsilon\upsilon\omega$, $\sigma\epsilon\iota\omega$, s + ero. Tu bo nas obiskal rimski: Cae + sar, (kaph + suti), slovenski: ce + sar, nemški: Kai + ser. To je osebnost, ki opravlja službo, kakršno bi naj vršil ser + ec, serec,⁹ (grški) $\gamma\acute{\epsilon}\rho\omega\nu$, (nemški) grau = graw = graf, grof, t. j. človek, kateremu se z glave sujejo že sivi ali seri lasje, (latinski: cae + sar + ies), pa o njegovi službeni usposobljenosti lahko priča že bela ali sera tudi brada. — Za: siv = šer primeri: v = l = r; diti, dev + ati, del + ati, del + iti, dr + e + ti, Sava, Sala, Sora, Saar, Sar, Širje, We + ser, v = beth = ob = i, I = ser, (ko + rot + ska, t + s = š, koroška), i + zar + a, je + zer + o, zar + je, Na + zar + je pri Mo + zir + ju, Serjanci, Ko + zar + je, ko + zar + ec, mem + suti, (mem, kakor: Ma = kol + je, ma + cel, Mo + s + lav + je), pa + zerjane, Bi + ser + jane ob Ščavnici. Lahko bi koren bil tudi: r. In v tem slučaju bil bi: s = kaph comparisonis. Pomen besede (ser, Sora) pa ostane isti, če se voda ali brada suje ali ruha. Pripomba: Kitajci nimajo črke: r. Japonci pa ne poznajo: l. Prvim je: r = l, drugim: l = r. Tudi naše slovnice imajo l in r v istem košu.

Glagol: titi = sekati. Beseda živi pri Čehih. Pri nas npr. o + t, otec, otava, naton, tnalno, drvotan, utoniti itd. Koren najdemu v trdem orehu: Ptuj. Be + tev ali vsaj be + tv + ica truda je pri iskanju potrebna. Na pomoč prihaja »rimski« Pe + tov + ium, t. j. pa + tov + je, pe + tov + je, isto, kar v Srbiji: Bi + tov + je = Bitovlje = Bitolj, Bu + tev + je = Butevlje = Butelj pri Skoplju. V imenu glavni zlog (tov) je slovenski deležnik preteklega časa tvorne oblike. Primeri v Ljubljani: tiv, tiv + je, tivlje, Tivlje = Tivoli. Od istega deležnika v trpni obliki imamo imena: Tan + je, Tin + je, Tun + jice so + tan + je, Stajnko, križje tanje, Krištan, Krištanci, pa + tan + je, Petan, Petanjci, drugi Petanjci so: Ku + pet + inci, kupetinje, drugo Tinje je H + tin + je, Hotinjaves, Hotin = Hajdin, Ce + tin + je = kot, k + t, kotinje, pri cetinju, Pr + cet + inci pri Ormožu, Ba + tin + a pri Oseku, Bo + tun, Bo = tov + o, Bitova, Butovac, ob + tav + ce, Otavce pri Ribnici. To bi bila neka panoga stvarstva, ki se da titi ali sekati, n. pr. drevje, krčevina oziroma zemeljska površina, pot, potovje. In ljubljanski »Časopis« 1927, str. 73, celo misli, da so Slovenci poznali Ptuj kot važno prometno središče morda že pred prihodom v sedanjo Slovenijo. Bomo se pač morali sprijazniti z mislijo, da so Rimljani Slovence po naših krajih že našli, našli so ob Dravi tudi slovensko: Potovje. In varaždinska¹⁰ pisava: Optuj? To razloži ljudstvena izgovarjava: Vüpti ali Veptüje. Idem v Vüpti ali Vujpti ali Veptüje, pridem z Veptüja ali z Vujptüja, t. j. ob + tov + je, (ükavski) ob + tüt + je, ob + tüje, ob = vob = vujb = veb + tüje,¹¹ Veptüje, tudi: Vüpti Vujpti, (kajkavsko-hrvatski) ob + tuv + je, Optuj. Tam: pa + tov + je, Pe + tov + je in Pe + tan + je, tu: ob + tov + je, Optuj. Pisarne slovenske so napravile: Ptuj. (Dalje sledi.)

⁸ Pričujoči ključ ne pozna metateze. N. pr. lizati, žlica; liz = liti + kaph, ž + lit + ca = kaph + liti.

⁹ Obiteljsko ime: Serec, Sivec, Sivko, Šerko, Širec.

¹⁰ Varaž + din = varašje din + je, dno. Stari varaš stoji na višjem prostoru, odtod proti Dravi so dna ali (skupnost) dinje za sedanje mesto.

¹¹ Ob = ve primeri: ve + den + ka. To je pri Sv. Ilju v Slovenskih goricah obpoldnevna ura delavcu za počitek. — Pis.

Izobrazba naroda

Učni načrt za gospodinjsko šolo na osnovni šoli.

Anica Lebarjeva.

Razlaga.

September.

Vaja.

Mleko: hranilna vrednost, cena, sestava; polno mleko, posneto mleko, kuhanje mleka. Mleko kot otroška hrana. Izdelki iz mleka: presno maslo in sir.

Kuhanje mleka. Zavreto mleko je porabiti za juhe in polivke. Jedi iz pinjenega mleka. Sladka jed.

Oktober in november.

Stročnice: hranilna vrednost, pomen za ljudsko prehrano. Meso: splošno; ravnanje s sirovim mesom; priprava in shranitev. Redilna in hranilna vrednost mesa. Najvažnejša klavna živina: govedo, prašič. Uporaba mesa, droba, kosti, kože. Tolšča: živalska in rastlinska maščoba; hranilnost same in kot dodatek k drugim jedilom.

Govedina, bravetina, za juhe; nasoljeno in prekajeno meso; pečenke; drobovina. Taljenje masti. Mesne jedi se pripravljajo s sočivjem kot prikuhami, ki je v jesenskem času na razpolago.

December.

Poživila: kava, čaj, kakao, čokolada. Pijače: vino, pivo, žganje.

Kava in čaj z močnatimi jedmi. Božično pecivo. Preproste juhe.

Razlaga.

Januar.

Vaja.

Ribe: najvažnejše sladkovodne in morske. Hranilnost. Nakup. Pripravljanje svežih, soljenih in suhih rib. — Petrolej.

Polenovka, slanik, sardine, sardele. Krap, ščuka. Krompirjeve jedi in zimsko sočivje. Vmes tudi mesne jedi. Snaženje petrolejskih svetiljk in ravnanje z njimi.

Februar.

Zdravstvo: snaženje in zračenje stanovanja. Strežba bolnikov. Bolniška hrana. Prva pomoč pri nezgodah. Jajca: vrsta, sestava, hranilna vrednost, cena, nakup. Uporaba. Shranjevanje.

Pripravljanje bolniške hrane. Ponovalo raznih juh in priprava teh za bolnike. Krompirjev pire, kompoti iz suhega sadja. Teletina in drugo lahko meso. Pijače: limonada in drugo. Kruhova, vodena juha z vmešanim jajcem, sočivje s kuhanim ali ocvrtim jajcem.

Marec.

Kvas: postanek in učinek. Vrste, znaki svežega kvasa. Druga vzhajalna sredstva: kisli kvas, voda, zrak, stepena beljakovina, pecilni prašek.

Vzhajano testo. Kruh. Vzhajani cmoki. Pripravljanje takih jedi, ki so za krajevne razmere posebno važne in ki jih učenke posebno žele.

April in maj.

Kurjava in kurivo: peč in štedilnik. Kurivo. — Dihanje, prebava, krvni obtok. — Delo na vrtu, setev, sajenje, presajanje, pletev, zalivanje.

Juhe in sočivje. Uporaba konserviranega sočivja. Solata in prvo sočivje.

Junij.

Sočivje: splošno, vrste, hranilna vrednost, uporaba v kuhinji, shranjevanje. — Uporaba krompirja v industriji. Skrob, sašo, špirit, žganje.

Sočivna hrana: špinača, sladko zelje, ohrovt, prva repa, prvi krompir. — Sestavljanje jedilnikov.

Julij in avgust.

Žito: vrste in predelava. Uporaba mlevskih izdelkov. Sadje. Uporaba surovega in vkuhanje. Začimbe. Sladkor.

Juhe z uporabo mlevskih izdelkov. Sadne juhe. Vkuhanje zgodnjega sadja. Konserviranje sočivja. (Kjer v teh mesecih ni pouka, je sadje in sočivje prihraniti za takojšnjo uporabo ob pričetku šolskega leta.)

Učni načrt za osemtedenski potujoči gospodinjski tečaj.

A. L.

Praktično delo.

1. **Kuhanje.** Kuhanje, pečenje, dušenje, cvrenje mesa. Priprava rib, kuretine, kuncev. Močnate jedi, jajčne jedi, mlečne jedi. Stročnice na razne načine. Priprava sočivja. Krompir in krompirjeve jedi. Uporaba sadja. Bolniška hrana. Razne sladke jedi — peka kruha in peciva z uporabo kvasa in pecilnega praška.

V prvem tednu je pripravljati preprostejše jedi, da se tečajnice takoj lahko udeležujejo. V prihodnjih tednih pa je sestavljati jedilne liste tako, da pride priprava težje izvršljivih jedil bolj proti koncu tečaja, ko so tečajnice že bolj izurjene.

2. **Hišno ali gospodinjsko delo.** Kurjava. Snaženje posode in oprave. štedilnika, svetilk, oken i. dr. Snaženje lesenih predmetov in tal. Pranje in likanje. Skrobljenje in svetlolikanje.

Snaženje se ponavlja dnevno oziroma tedensko. Perilo je po možnosti oskrbeti vsakih 14 dni. Skrobljenje in likanje je vaditi zadnja dva tedna.

3. **Ročno delo.** Mašenje, krpanje. Šivanje preprostega perila: srajc, hlač, nočnih srajc, predpasnikov in drugega.

V prvih dveh tednih naj se tečajnice bavijo z mašenjem in krpanjem; v nadaljnjih tednih pa naj se vadijo v prikrojevanju in izdelovanju perila od lažjega do težjega.

Teoretičen pouk.

Teoretični pouk obsega: hraniloznanstvo in živiloznanstvo, zdravstvo, strežba bolnikov, nega dojenčkov, gospodinjsko knjigovodstvo.

1. teden: Pomen prehrane. Hranila. Lastnosti dobrega obeda. Prebava.
2. teden: Voda: lastnosti in poraba. Pranje. — Krompir in sočivje: hranilna vrednost in priprava. — Sadje: hranilnost, priprava, shranjevanje, konserviranje.
3. teden: Mleko: hranilnost, vrste, poraba v kuhinji, v dojenčkovi prehrani. Presno maslo, maslo, sir; jajca.
4. teden: Žito. Mlevski izdelki in uporaba, hranilnost. Kvašenje. Peka kruha. — Začimbe in uporaba. — Kava, čaj, alkoholne pijače.
5. teden: Meso: sestavni deli, hranilnost, priprava, poraba. — Razni deli mesa. — Ribe: sladkovodne, morske. — Stročnice.
6. teden: Zrak, stanovanje, obleka. Hrana; nega telesa in organov.

7. teden: Strežba bolnikov: bolniška soba, postelja, hrana, strežnica, nega. Nalezljive bolezni. Nega dojenčka: Nega, hrana, varstvo v prvih dveh letih.
8. teden: Gospodinjsko knjigovodstvo: proračun, dnevna vknjižba, letni pregled. — Dolžnosti in lastnosti dobre gospodinje.

Potek dela v tečaju je približno takle: Od 7—8: kuharski list in račun. Od 8—12: kuhanje, peka, vkuhanje. Od 12— $\frac{1}{2}$ 1: obed. Od $\frac{1}{2}$ 1— $\frac{1}{2}$ 2: pomivanje in pospravljanje. Od $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 5 predavanje, šivanje, likanje.

Osemtedenski tečaj dela samo z eno skupino tečajnic; torej jih ima samo 8. Ako naj se v tečaju poučuje tudi gospodarstvo, t. j. živinoreja, pride ta na čas od 2—3 popoldne, namesto šivanja. Poučuje se: vrtnarstvo, perutninarstvo, prašičjereja, sočivje in sadjereja, sirarstvo.

Osemtedenski tečaj je prenatrpan z delom in učenjem ter nudi premalo temeljitih uspehov. Priporočati je 10—12 tedenske tečaje.

Okvirni načrt za desettedenski kmetijsko-gospodinjski tečaj.

A. L.

Življenjeslovje in vzgojeslovje 20 ur.

Človek. Človekov poklic. Zakon. Družina. Starši in otroci. Sorodstvo. Soseščina. Vas. Stanovi. Vzgoja. Telo in duša s svojimi zmožnostmi. Razmerje med njima. Vzgojna sredstva. Vzgojna torišča. Vzgojni cilj. Sola. Cerkev. Katoliška društva. Svetovno prepričanje. Katoliška kultura.

Državoznanstvo in družboslovje 10 ur.

Družabne edinice. Občina. Pokrajina. Narod. Država. Način vladavine. Naša država in naš kralj. Državljske dolžnosti in pravice. Zastopstvo ljudstva v vladi. Žena kot državljanka.

Živilo- in hraniloznanstvo 10 ur.

Uvod v hraniloznanstvo, hranila. Lastnosti hranil. Zahteve za prehrano. Voda. Mleko. Jajca. Meso. Maščoba. Krompir. Sočivje. Sadje. Začimbe.

Zdravstvo 7 ur.

Uvod. Okostje. Prehrana in bolezni okostja. Notranji organi: srce, pljuča, prebavila, bolezni. Koža: Negi in bolezni. Obleka. Mišice in njih nega. Živci in njih nega. Negi ust, zob in čutil. Stanovanje.

Strežba bolnikov 8 ur.

Lastnosti bolniške strežnice. Bolniška soba. Bolniška postelja. Zračenje in snaženje. Bolniška hrana. Pijače za bolnika. Prva pomoč v nezgodah.

Nega dojenčkov 7 ur.

Pomen in potrebe nege dojenčka zlasti na deželi. Posteljica in perilo ter dojenčkova obleka. Dojenčkova nega. Bolezni. Negi malega otroka. Porodnica in nje nega.

Perutninarstvo in reja malih živali 6 ur.

Pomen perutninarstva za gospodinjstvo. Kurnjak in kurica. Krmljenje in pitanje. Najvažnejše pasme. Gnezdo. Lega jajec. Valjenje. Negi piščančkov. Bolezni perutnine.

Vrtnarstvo 4 ure.

Pomen vrta za gospodinjstvo. Delo na vrtu. Gnojenje. Izmenjava posevka. Najvažnejše sočivje. Spravljanje pridelkov čez zimo.

Sadjarstvo 4 ure.

Sajenje sadnega drevja in obrezovanje. Vrste sadnega drevja. Negi, obdelovanje tal in gnojenje. Obiranje in spravljanje sadja. Razpošiljanje in prodaja sadja. Jagodičje.

Predelava mleka 4 ure.

Ravnanje z mlekom in shranjevanje mleka. Priprava preprostih vrst sira. Presno maslo. Maslo. Poraba ostankov.

- Domače knjigovodstvo in gospodinjsko spisje 10 ur.
 Pomen knjigovodstva. Proračun. Sestava knjigovodskih zapiskov za vse gospodinjske panoge. Cena in vrednost obeda, obračun. Proračun za preprosto nevestino opremo. — Pisanje najvažnejših listin, naročil, poštnih vrednotnic, naznanil.
- Kuhanje, peka, vkuhavanje sočivja in sadja 144 ur.
 Hišno ali gospodinjsko delo in pospravljanje 72 ur.
 Ročno delo 40 ur.
 Mašenje in krpanje perila, nogavic in obleke. Izgotavljanje perila in lažjih kosov obleke. Druge vrste ročnega dela.
- Pouk o gospodinjskem delu 10 ur.
 Vzporedni pouk k praktičnemu gospodinjskemu delu. Snaženje stanovanja, kuhinje, opreme, oprave, orodja. Snaženje madežev iz obleke.
- Pranje in likanje 20 ur.
 Belo perilo, barvasto perilo, volneno perilo. Skrobljenje in svetlolikanje.
 Povprečno število ur na teden je 38 pri pouku od 8 zjutraj do 4 popoldne; preostale ure se porabijo za ročna dela in tedensko snaženje kuhinje.

Kulturni pregled

Solska razmere v ribniški dekaniji l. 1814.

(Donesek h kulturni zgodovini.)

Dekan Anton Skubic.

Kljub mnogim šolskim reformam, ki so jih Francozi vpeljali v naši domovini, in ki bi utegnile napredku naše kulture morda koristiti, vendar v ljudstvu za časa francoske okupacije ljubezen do šole ni zrastle, ampak mnogokje ravno nasprotno. Mnogo šol je sploh prejenjalo, na drugih pa se je število učencev zelo skrčilo. Le nekatere so dobro uspevale, in med temi je stari sloves ohranila šola v Ribnici, ki jo je za časa Francozov obiskoval tudi naš pesnik Prešeren. To šolo je takrat vodil ribniški dekan Bonaventura Humel, ki ga tudi poznejša vladna poročila vedno omenjajo kot zelo zaslužnega podpornika šol (prim. dr. Mal, Zgodovina slov. naroda, str. 153).

Takoj po odhodu Francozov (jeseni 1813) se je zopet začela preosnova šol v avstrijskem smislu. Predvsem so bili takoj začetkom leta 1814. zopet dekani postavljeni za okrajne šolske nadzornike (Districtschulaufseher), ki so imeli nositi na svojih ramenih vso težo šolstva. Dalje je ljubljanski škofijski konzistorij kot vrhovni nadzorni organ šol s kurendo z dne 29. aprila 1814 prepovedal v cerkvi in šoli rabo katekizma, ki je bil vpeljan leta 1808. za kraljestvo Italijo in je bil tudi na slovensko prestavljen za ilirske dežele in ki je v nebesa povelečeval Napoleona. Vpeljati se ima takoj zopet katekizem, predpisan za avstrijske dežele.

Bonaventura Humel, star prijatelj šole, se je z vso vnemo oprijel šolskega dela. V vsej ribniški dekaniji, ki je imela približno današnji obseg — samo Drača je spadala v kočevski, Škocijan pa v šmarijski dekanat, dočim so bile Ribnici podložne Hinje in Ambrus — so bile samo štiri šole: v Ribnici dvo-razrednica, v Loškem potoku, Laščah in Dobropoljah pa po enorazrednica. Dekan Humel takoj spomladi 1814 zahteva od duhovnikov, naj mu nemudoma poročajo o stanju obstoječih šol, ali kje bi jih bilo zopet ustanoviti, da ne bo videti, kakor bi se kranjska duhovščina ne zavzemala za nemške (ljudske) šole. (Vsi podatki iz ribniškega župniškega arhiva.) Predvsem naroča: 1. Kjer ni nedeljske šole, se ima takoj vpeljati; 2. noben pastir se ne sme vdinjati, ako se ne izkaže s spričevalom svojega dušnega pastirja, da je obiskoval trivialno

ali vsaj nedeljsko šolo in da je bil izprašan z dobrim uspehom; 3. vsakdanja šola, kjer je, se ima obiskovati pozimi in poleti, kjer je pa ni, se ima vpeljati vsaj nedeljska. Vsak župnik mora po selu, ki bo prišel o veliki noči v Ribnico po sv. Olje, sporočiti, če je ustanovil nedeljsko šolo, in kakšni uspehi se kažejo.

Poročila o tem so prihajala le iz nekaterih župnij. Župnik Mihael Zdravič poroča iz Strug, da uči mladino ob nedeljah po krščanskem nauku, od velike noči do binkošti pa vsak dan za prvo sv. obhajilo; sicer pa bi se šola za branje težko ustanovila, ker ni nikakih prostorov. Bolj navdušeno je odgovoril lokalist Andrej Albreht iz Dolenje vasi, češ, da uči otroke vsako nedeljo in praznik, in je obisk dober; naj bi se tam ustanovila tudi redna šola, ker otrok, ki jih je 200, ne morejo siliti v ribniško šolo, po postavi pa bi morala biti farna, kjer je 100 otrok. Pri Sv. Gregoriju je župnik Urban Poličar takoj vpeljal nedeljsko šolo. Z Roba poroča lokalist Franc Okoren, da je pozimi učil šest dečkov brati in pisati, v tej raztreseni in precej svojeglavni fari pa bi bilo težko vpeljati šolo, vendar naj se mu doloži kak načrt. V Loškem potoku, kjer je redna šola, bo župnijski vikar Anton Mežan takoj vpeljal tudi nedeljsko šolo, kjer bo otroke poučeval v krščanskem nauku, branju, pisanju in računanju.

Intendant za Dolenjsko Tauferer je hotel meseca maja 1814 zvedeti, v koliko so se v ribniškem okolišu izpremenile šolske razmere od leta 1809., t. j. za časa francoskega gospostva. Dekan Humel poroča, da je leta 1809. imel v Ribnici 60 gld. od šolnine, 75 gld. od cerkvenih kapitalij, 200 gld. v žitni beri, kot organist pa od pobožnosti pri farni in podružnih cerkvah 12 gld. 46½ kr. Učiteljski pomočnik (Schulgehilfe) v Ribnici pa je tega leta dobival iz cerkvenega razpoložljivega imetja 75 gld. Hiša, v kateri je nastanjena šola (hišna števil. 27), je bila prvotno stanovanje farnege cerkvenika in je last župnijske cerkve. Je v dobrem stanu, a sobe so nizke in temne in za veliko število otrok mnogo premajhne, tako da ni mogoče vseh učencev spraviti pod streho. Pod francosko vlado se učitelju, ki je obenem organist, ni mogel izplačevati prispevek iz cerkvenih kapitalij, ker od njih iz javnih zakladov niso izplačevali obresti. V letu 1814. je učitelj toliko na slabšem, da dobiva 50 gld. šolnine in 200 gld. kolekture, torej 250 gld., dočim je prej dobival 347 gld. 46½ kr. Patron šole je deželni knez.

V Loškem potoku je imel učitelj leta 1809. šolnine 20 gld., žitne bere 95 gld. (13 mernikov pšenice, 45 mernikov prosa), šolnine 3 gld., od cerkve 42 kr., od občine 4 gld. 54 kr., skupaj 123 gld. 36 kr. Učitelj, ki je obenem cerkvenik in organist, nima nikakega pomočnika. Šola je nastanjena v lastni hiši, ki pa je lesena in vsled razdrapanosti ni več za rabo, ker pozimi nese vanjo sneg, poleti pa dež. Patron je ribniška graščina, ki pa je mnenja, naj se šola samo malo zakrpa, pa bo še stala, kakor prej. Do 1814. se ni nič izpremenilo.

V Laščah je s šolo velika težava. L. 1809. je imel učitelj Franc Gelse poleg drugih dohodkov iz šolskega fonda 87 gld. 7¼ kr. kongruje. To leto pa je izstopil iz službe in je nastopil mesto njega Jakob Mikulič, ki mu je bila nakazana ista kongruja. Tako je imel učitelj leta 1809. poleg navedene kongruje še 15 gld. šolnine, 63 gld. žitne bere in 16. gld. šolnine, skupaj 180 gld. 7¼ kr. Pod Francozi se je kongruja iz šolskega zaklada izgubila, in učitelj Mikulič je zato leta 1811. odšel v Loški potok. Leta 1814. ima učitelj le na beri in šolnini 78 gld. 7¼ kr. plače, zato je učitelj Andrej Kavčnik kratkomalo na šolska vrata nabil obvestilo, da šolo zapušča, in je odšel drugam. Vikarju Jakobu Pušavcu ni bilo dosti zanj. Šole ni držal, včasih je dal kar prosto, včasih pa je otroke zapodil, če so prišli v šolo. Tudi v cerkvi mu je nagajal; včasih je orglal, včasih pa ne; če se mu je zljubilo, je zapel latinsko mašo, če ne, pa »kranjsko«; včasih pa je skozi celo mašo »žagal« samo eno pesem. Vikar je vesel, da je odšel. Od tedaj je šola zaprta. Šola ima svojo hišo, ki jo je bilo pozidalo turjaško gospostvo kot varuh (Vogteiherrschaft), patron pa je dobrepoljski župnik.

V Dobropoljah je imel leta 1809. učitelj, obenem organist in cerkvenik, 4 gld. šolnine, od zemljišča 20 gld., kolekture 99 gld., skupaj 123 gld. Šola, ki so jo to leto pozidali vfarani posestniki, je v dobrem stanu, ni pa še ometana ne znotraj ne zunaj, pa tudi stropov nima ne notranje oprave. L. 1814. je šola še ravnotaka, učitelj pa ima le 2 gld. šolnine, od posestva in bere pa 110 gld., ker so se Stružanci uprli in ne dajo bere.

Pogledjmo ob tej priliki še v Sodražico. Tudi tukaj je obstojala l. 1793. šola. Tamošnji učitelj Mihael Werk je imel lokalnih dohodkov 27 gld. 7¼ kr., iz šolskega fonda pa mu je bilo priznanih 72 gld. 52¼ kr., tako da je vsa njegova plača znašala 100 gld. Šola pa je bržkone zaradi nedostatne plače učiteljeve prejenjala, in nihče se ni več zmenil zanjo. Dne 22. nov. 1814 je okrožni urad v Novem mestu vprašal dekana Humla, zakaj je ta šola prejenjala, in če bi ne bilo mogoče ustanoviti nove. Otrok je bilo več ko dovolj, saj je bilo iz bližnjih vasi 130 dečkov in 126 deklic, torej 256 šolagodnih otrok, več kot pol ure oddaljenih pa 46 dečkov in 45 deklic. Humel je okrožnemu uradu poročal, da je ob svojem nastopu leta 1807. našel Sodražico brez šole. Takoj je ordinariatu v Ljubljani kot višjemu nadzornemu organu predlagal, da se zopet ustanovi šola, ki bi bila edino izdatno sredstvo, da se zboljša »splošno znana nevednost in npravna pokvarjenost (Sittenlosigkeit)« tamošnjega ljudstva. Po vseh časopisih so razpisali službo učitelja, toda zaradi pičlih dohodkov niso mogli dobiti nobenega. Po nesrečno začeti vojni l. 1809. in po francoski okupaciji je postala ustanovitev šole nemogoča, pa tudi po srečnem prevratu ne, ker je bilo odločeno, da podeželske šole ne morejo računati na nikak prispevek iz normalnega šolskega zaklada, in da naj se ustanovitev šol predlaga samo tam, kjer so občine pripravljene plačevati svojega učitelja. To pa je v Sodražici nemogoče, ker je ljudstvo revno in nima nikakega pojma o koristi šole. (Dalje sledi.)

Poročilo urednika.

V mojem letošnjem poročilu se najprej spominjam tridesetletnega obstoja »Slovenskega Učitelja«. Prva številka je izšla dne 22. decembra 1899. Na programu lista je bila že od začetka načrtana narodna in krščanska šola in to temeljno načelo je list vzdrževal tri desetletja. Z oporo na krščansko vzgojo, ki je dala svetu tolik vir vzgojstva, je iskal etično in praktično udejstvovanje ter to podrobneje razvijal v mnogoterih člankih. V tem pravcu je list skrbel za izobrazbo naroda in nadaljnjo izobrazbo učiteljstva ter je dajal vzpodbudo za novo delo oziroma za rešitev reformnih problemov. Tudi doneski naslednjih let bodo stali na stališču take zdrave narodne prosvete in kulture.

S tem preidem na ureditev nekaterih poglavij v listu po lanskem občenem zboru. Zaradi prihajajoče desetletnice našega državnega ujedinjenja sem pripravil več zgodovinskega materiala. Pričel sem s člankom »Zgodovinski in statistični pregled šolstva in narodne prosvete v Sloveniji« in »Kulturni stiki in zveze Slovencev«. Oba članka še nista mogla popolnoma iziti, ker je bilo na kratko odmerjenem prostoru nujno potrebno, da sem medtem še marsikaj drugega aktualnega postavil. Dokaj prostora je zavzelo razpravljanje o novi šolski reformi in seveda tudi o oni, ki hoče iti dandanes v marsičem, in ne glede na preteklost, preko vsega prejšnjega. Mednarodni pedagoški kongres v Berlinu, mednarodna konferenca »Mir potom šole« v Pragi, obiski slovenskih učiteljev na dunajskih in drugih inozemskih šolah so prinesli nove misli in novo življenje v šole. Do malega v vseh člankih, ki sem jih priobčil, je nekaj nanizanega o onem reformnem delu, ki ga sedaj nazivljemo »delovna šola«. Teža je prišlo toliko v list, da bi se lanski in letošnji letnik našega glasila

skoraj lahko imenovala »Delovna šola«. Tako so izšla Hribskega »Zrna o delovni šoli«, prof. dr. P. V. Brežnika »Šola materielne kulture« i. dr. Gre se najbolj za večjo samodelavnost in večjo uporabo roke v šoli, torej za večjo aktivnost in produktivnost. Učitelj Alfonz Kopriva je poslal za št. 7/8 sestavek »V toku delovne šole«. Pri tej priliki mi je pisal sledeče vrstice: »Ta sestavek naj ima namen, čitatelje »Slovenskega Učitelja« utrditi in navdušiti v ideji delovne šole, ker sem mnenja, da posebno krščansko misleče učiteljstvo ne sme preko nje in mora zavzeti v tem oziru svoje visoko stališče. Baš naša vera, po mojih skromnih mislih, zahteva od slehernega učitelja, da res soživlja z našo dobo, študira vse probleme, ki vplivajo na duševni, telesni in moralni razvoj sedanje generacije, osobito doraščajočega zaroda, ki se potaplja v verski brezbriznosti. Z novimi sredstvi nove šole in s študijem materielne kulture, vseh sedaj perečih vprašanj, osobito socialnih in gospodarskih, z ctiko v našem narodu, naj se poglobi naše religiozno čuvstvovanje. Tovariši — versko misleči — bi se morali še celo poprijeti in poglobiti v idejo nove delovne šole, katere princip je duša, srce, ljubezen. Ako bo zamujen ta čas, ki je sedaj najprimernejši, se lahko zgodi, da bo šla nova šola v smeri, ki bodo le otežkočile versko vzgojo.« Ta nasvet mladega učitelja smatram za pobudo v sicer že pričetem takem delu.

Vse te reforme imajo mnogo programov, s tem pa rade izgubljajo enotnost. V članku »Drobtinice z dunajskih hospitacij« je sotrudnik Štrukelj pošteno odbil razne ekstreme šolskih reformatorjev. O dunajski šolski reformi in o nekaterih slabih zadevah pri prejšnjem šolstvu je izdatno poročal V. Rupret v zadnji številki. Kako sodbo naj imamo o francoskem nižjem šolstvu in o tamkaj neznanu delovni šoli, je pojasnila sotrudnica Kriha. Iz njenega peresa prihaja vedno kaj krepkega, tak je tudi njen vzoren članek »Dekliški krožki«. Tajnica Lebarjeva je prinesla iz Paderborna izčrpno gradivo za kmetijsko-gospodinjke in druge šole, oziroma za strokovno izobrazbo gospodinjstev učiteljic. Pri tem je uvrstila tudi vse uporabne spise iz našega slovstva. Vsaka učiteljica ve, ako prečita to poročilo, kaj in kako lahko začne z uspehom udeleževati. Profesor dr. P. V. Brežnik je podal prispevke iz »Lige narodov«, kako naj se mladina seznanja z njenimi cilji. Zaradi teh člankov je romalo več izvodov »Slovenskega Učitelja« na propagandni oddelek za šolstvo pri »Ligi narodov« in na »Mednarodni institut za umstveno sodelovanje« v Parizu, nadalje v Carnegijevo ustanovo za mednarodni mir v New Yorku.

Ker se mora vsak pouk naslanjati na domačo grudo, je treba v šoli dobro gojiti domoznanstvo. Pri tem se je ozirati tudi na naše neodrešene rojake. V ta namen sta uporabna dva lepa članka »Windisch« in »Onstran Karavank«. — Vedno bolj se množijo deset in večletnice. Tako so praznovale prav lepe desetletnice naše meščanske in druge šole. Pri slavnostnem zborovanju meščanskih šol, dne 9. junija, je imel naš član, ravnatelj Rudolf Pečjak izredno pomenljiv govor o teh šolah. Za naš list pa niso poslale te šole nobenih sestavkov. Pripravljalnim odborom, ki so za take slavnosti določeni, bi priporočal, da ne gredo popolnoma preko »Slovenskega Učitelja« ter se naj s kakimi prispevki spomnijo tudi na naš zbornik. Od reklam in intervjuvov, ki jih tclikrat srečamo v dnevnikih, ne ostane navadno nikjer nič trajnega in skupnega. Zato: dnevnemu časopisju svoje, knjigi ali zborniku pa svoje.

Vzgojno in šolsko delo je delo mnogih činiteljev, vzgojeslovje je večji kompleks raznih znanosti. Učitelj potrebuje nekih izkušenj ali pedagoške prakse, potrebuje pa zraven nekaj teorije, torej strokovne izobrazbe ter je resnica, da je praksa brez teorije ladja brez krmila. S tem je utemeljena raznovrstnost gradiva, ki ga daje pedagoška revija. Sicer je pa list nekaka shramba, v katero je treba vedno kaj devati; ako ni rokopisov in sotrudnikov, tudi urednik ne more dosti postreči čitateljem.

Književnost

Vzgojna metoda bl. Janeza Bosca. Po francoskem viru priredil prof. Anton Logar. Ljubljana, 1929. Izdal in založil Salezijanski zavod Rakovnik v Ljubljani. Cena 16 Din. Knjiža obsega: Uvodno poglavje, preventivni sistem vzgojevanja, prostost in vzgoja, veselje in vzgoja, pobožnost in vzgoja, izvirni greh in vzgoja, dodatek. S pričujočo knjigo so Salezijanci poskrbeli za poljudno znanje o bogatem vzgojnem delovanju blaženega Janeza Bosca. »Slovenski Učitelj« je že v lanski številki, 9/10 priobčil predavanje g. Jožefa Mezeta o tej vzgoji, a knjiža nam še bolj podrobno kaže ves vzgojni sistem. V knjigi so pojasnjene razne vzgojne teorije, razne skrajnosti vzgoje, postavljeni ugovori in prva pota. Don Bosco je posvetil vse svoje življenje za rešitev zanemarjene in zapuščene mladine. V ta namen je razvil z načeli krščanske vzgoje nenavadno delavnost in dosegel lepe uspehe. Ustanove, ki so nastale po njegovih navodilih, obsegajo na stotine domov i. dr. Knjižo toplo priporočamo šolskim knjižnicam. F. L.

Deset let meščanske šole v Ljutomeru. Sestavil ravnatelj Jan Baukart. Maribor, 1929. Samozaložba. Natisnila Mariborska tiskarna. Meščanska šola v Ljutomeru je bila otvorena v šol. l. 1861/62. Temelj ji je položil dr. Ivan Gottweiß, veleposestnik in trgovec v Ljutomeru, vendar je pa šole po prevratu postala trirazredna mešana meščanska šola s kmetijskim značajem. Knjižica obsega zgodovinske podatke Ljutome-
ra, nadalje je v njej zgodovina meščanske šole, statistični pregled, seznam učiteljsva, seznam učenk, meščanska šola kot šola za praktično življenje, beseda staršem.

Nageljčki. Nabral in izdal Ciril Pregelj. II. del. Druga pomnožena izdaja. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1929. Cena 26 Din. Zbirka obsega 18 enoglasnih in 76 dvoglasnih pesmi, razdeljenih po letnih časih. Za vse pesmi, označene z zvezdico, se dobi tudi klavirsko spremljevanje pri izdajatelju. Pespice so iz domače okolice, vmes tudi hrvatske, narodne in domorodne. Zaradi večinoma živahnega značaja bodo pesmice otroci radi peli v šoli in doma.

»Cerkveni glasbenik«. Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani. LIII. letnik. Uredil Stanko Premrl. Štev. 11/12 prinaša: Janez Kalan: Zakaj ni ljudskega petja?; P. H. Sattner: Skrb za orgle; Adolf Gröbming: Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike; Fr. Ferjančič: † Valentin Marčič; dr. Jos. Mantuani: † Generalni predsednik splošnega Cecilijinega društva, duh. svetnik prof. dr. Karl Weinmann; Srečko Koporc: Rudo Firkušny; Franc Kramar: Katere stare cer-

kvene pesmi sem zapisal; Viktor Steska: Iz slovenske glasbene prošlosti. — Organistovske zadeve, koncertna poročila, dopisi, oglasnik za cerkveno in svetno glasbo, naši glasbeni listi, razne vesti. — Glasbena priloga.

Herder & Co. Jahresbericht 1929. Poročilo o letnem delu znane Herderjeve založbe knjig v Freiburgu im Breisgau kaže velik uspeh izobraževalnega delovanja. V abecedni vrsti kaže dolgo vrsto knjig, ki so izšle l. 1929. iz te delavnice. V pripravi je *Lexikon der Pädagogik der Gegenwart*, ki ga vodi dr. Josef Spieler v nemškem inštitutu za znanstveno pedagogiko (Münster in Westfalen), ker je nujno potreben. Obsegal bo dva zvezka teorije in prakse, pa bo kljub različnosti današnjega vzgojnega dela enotno sestavljen. V delu je Herder *Geschichte der führenden Völker* v 20 zvezkih. Prihodnje leto izide veliki Herder. Kdor bo pri njem sodeloval, dobi brezplačno letno poročilo.

»Naš Dom«. List za kmečko mladino. Upravništvo je v Mariboru v Tiskarni svetega Cirila. Naročnina 12 Din letno. XXII. letnik. List bo tudi v bodoče posvečal pažnjo izobrazbi kmečkih fantov in deklet, v vsaki številki bodo poučni članki o vprašanih, ki zanimajo kmečko mladino.

»Naš rod«. List za mladino. Izhaja enkrat na mesec, vsaka številka stane 1.50 Din. List izdaja »Udruženje jugosl. učiteljsva«, poverjeništvu Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Poleg pesmic in raznih drugih reči ima list v prvi številki sestavke: Kar ni bilo in nikdar ne bo, Sveti večer pri nas doma, Od Celovca noj do Drave, Stefanček, Tako tiskamo, Obisk, Dravska banovina, Clemenceau, Beli medved, Dvoje čudes, Vid vara, Pri jaslicah i. dr. Med tekstom so razne sličice in nekaj barvnih slik. List je šolska mladina z veseljem sprejela.

Cipek in Capek. Spisal Viljem Buš, poslovenila Sonja Sever. Sedem burkastih šal, sto pisanih slik. V Ljubljani 1929. Nova založba. Cena 40 Din. Knjiža je prevedena na mnoge jezike. Zgodbe so polne žive domišljije, barvane slike so prežete veselosti, verzi pa preprosti in jasni. Knjiža je tiskana za otroke na trpeznem papirju in trdo vezana.

Misijonski koledar za l. 1930. Enajsti letnik. Cena 10 Din. Dobiva se v Misijonišču v Grobljah, pošta Domžale. V lepo barvani obliki in raznih slikah iz daljnjih delov sveta nam prikazuje težko misijonsko in kulturno delo misijonarjev. Misijonišče v Grobljah izdaja tudi splošen misijonski list »Katoliški misijoni«; cena letno 12 Din.

Zapiski

Božično zborovanje Slomšk. družbe.

Božično zborovanje je postalo za Slomškovo družbo že običaj. Tudi to pot je zborovala dne 28. decembra l. l. v Beli dvorani hotela Union, ki je bila kljub slabemu vremenu (ki je povzročilo zamude vlakov) kmalu po deveti uri do kraja napolnjena. Temu zborovanju je dala poseben sijaj navzočnost obeh gg. škofov. Prevzv. g. škof dr. A. B. Jeglič je kot zaveden Slomškar tudi to pot prihitel med svoje Slomškarje. Saj je vsa leta, odkar je obstojala Slomškova zveza, in zdaj družba, pazno sledil vsakemu pokretu v njej, z veseljem doživljal njene jubileje in z žalostjo občutil tudi njeno žalost. Vselej pa je bil na svojem mestu kot duhovni voditelj, svetovalec in prijatelj. Presvetli g. škof-koadjutor dr. Rožman pa je bil to pot prvič med Slomškarji kot škof, četudi je že prej večkrat predaval na tečajih in je zato tudi že znanec in prijatelj. Za to božično zborovanje je rade volje prevzel predavanje o aktualnem sodobnem vprašanju »Katoliška akcija in učiteljstvo«. V tem smislu je ob otvoritvi pozdravil oba gg. škofa predsednik Štrukelj. Zborovalci, resnično počesčeni z navzočnostjo cerkvenih dostojanstvenikov, so jima navdušeno vzklikali.

Predsednik je nato pozdravil vse tako številne zborovalce od blizu in daleč, mlade, najmlajše in stare veterane, ki se ni eni ni drugi niso ustrašili grdega vremena in slabe poti. Spominjal se je umrlih članov Slomškove družbe: gdč. Erne Razlag v Ptuju, Andreja Vilfana v Sori, župnika Štrakla v Št. Petru pri Mariboru, dr. Fr. Čibeja, ravnatelja Adolfa Sadarja. Zborovalci so jim zaklicali: slava.

Nato je poudarjal zelo umestno, da se vrši to pot zborovanje Slomškove družbe prvič v Jugoslaviji in prvič v Dravski banovini. To dvoje dejstev je posebni dokaz modre skrbi Nj. Vel. kralja za dobrobit naroda in države. Umestno je, da se vladarja mile domovine Jugoslavije s hvaležnostjo spo-

minja tudi učiteljstvo, včlanjeno v Slomškovi družbi; zato predlaga, naj se z zborovanja pošlje Nj. Vel. vdanostna brzojavka. Zborovalci so temu pritrdili z dolgotrajnim aplavzom.

Predsednik je nato prosil oba gg. škofa, naj sporočita sv. očetu v Rim ob njegovi zlati maši tudi izraze sinovske vdanosti slovenskega učiteljstva sv. Cerkvi in njemu. Tudi to so pritrdili zborovalci z burnim aplavzom.

Nato je škof-koadjutor dr. Rožman pričel s svojim predavanjem. Izvajal je, da je Katoliška akcija že tako stara, kakor Cerkev sama. Kajti že ob njeni zibelki so poleg duhovščine delovali tudi laiki za njeno širitev, za njen procvit. Če je sv. Oče v naših časih vnovič opomnil na ta pokret, je storil zaradi tega, ker se laiki odtujujejo Cerkvi, veri in Bogu. Slovensko učiteljstvo, ki korenini v tistem prepričanju kot večina naroda, ima pravo stališče. Skrbeti je treba, da se vrste tega učiteljstva ne razredčijo, ampak pomnože in sirnejo. To učiteljstvo je v smislu Kat. akcije že vedno delalo, ko je vzgajalo in učilo otroke ne samo z besedo, ampak tudi s svojim zgledom. To je laični apostolat, ki ga je v sedanji dobi nujno treba. Cerkev je označila Kat. akcijo takole: »Katoliška akcija je sodelovanje vernikov v poslanstvu Cerkve za krepitev, širjenje, udejstvovanje in obrambo katoliških načel v zasebnem, družinskem in socialnem življenju.« Iz bistva Kat. akcije se razvidi, da je nekaj izključno cerkvenega, in sicer notranja zadeva Cerkve, zato tudi nima nikakih pravil, ki bi jih država mogla potrditi. Tudi konkordati se ozirajo na to. Kat. akcija je povsem nepolitična in nadstrankarska. Kadar pa bi politika posegala v moralne zadeve, ki jih mora zastopati katoličanstvo, tedaj pa more in mora poseči tudi v politiko in državno gospodarstvo. Nikakor pa Kat. akcija ni nasprotna političnemu udejstvovanju katoličanov, ki ga tudi morajo vršiti po svoji vesti. — V Italiji se delo Kat. akcije vrši na podlagi stanovskih orga-

nizacij: mož, žen, fantov, deklet, dijakov in dijakinj. Pri nas se je naslonila na obstoječe organizacije, ki so na katoliških načelih. »Molitev, delo, žrtev« je njena parola.

Tudi učiteljstvo ima veliko in obširno polje za delovanje po Kat. akciji. Zeleti je, da to delo vrši, kakor ga je doslej. — Nastajajo pa ugovori zoper Kat. akcijo in njeno delovanje. En tak ugovor bi utegnil kdo najti v novem šolskem zakonu, ki zahteva, da mora učitelj delovati strpno. Toda to je le na videz. Strpni moramo biti proti vsaki veroizpovedi. Ako kdo zastopa drugačne nazore kakor mi, zato tiste osebe ne smemo zaničevati, ne ji nasprotovati. To je verska strpnost, ljubezen do bližnjega ji je temelj. — Pozabiti ne smemo, da Kat. akcija ni za drugoverce, ampak za nas, katoličane. — Če pa kdo smatra »versko strpnost« za popolno indiferentnost proti vsaki veri, potem je to usodna zmeta, ki žali vsako veroizpoved — Papeževa enciklika od 20. decembra 1929 pravi, da je Kat. akcija jutranja zarja, ki svedoči, da bo kmalu napočil svetel dan. To nam bodi v veselje, da se tudi med našim slovenskim narodom pripravila svetel dan, kamor nas je Bog postavil za delavce. H koncu se je presvetli ponovno apeliral na zborovalce, da delajo v smislu Kat. akcije in se vsak uvrsti tudi v organizirano delo.

Zborovalci so z dolgotrajnim ploskanjem pritrdili izvajanjem g. škofa, po dvorani pa je spontano odjeknila himna katoličanov »Povsod Boga«.

Po predsednikovi zahvali g. predavatelju je ravnatelj Pečjak, ki je ob jubilejnim romanju Slovencev zastopal v deputaciji pri sv. očetu Slomškovo družbo in se prav tiste dni vrnil iz Rima, podal nekaj tipičnih slik in prizorov iz večnega Rima. Obširen opis njegovih vtisov v Rimu pa izide v posebnem članku v »Slov. Učitelju«.

Nato se je oglasil k besedi še prevzvišeni g. škof dr. Jeglič. Poudaril je, da ima učitelj krasno nalogo, pa svet in odgovoren poklic: umsko in srčno izobrazbo narodovega naraščaja. Kristus je prinesel: resnico za um, milost

pa za voljo. Prav za prav ima učitelj enako nalogo kakor duhovnik, zato sta pa pri tem delu neločljivo združena in drug drugemu pomagata. Seveda pa učitelj ne dela samo v šoli, ampak tudi zunaj. — S posebnim veseljem je prevzvišeni omenil novi mladinski list »Naš rod«, ki bo v blagoslov naroda, če bo urejevan v smislu sv. vere, a v narodovo prokletstvo, če bo šel v ono stran, ki Gospoda ne mara.

Tudi prevzvišenemu se je predsednik lepo zahvalil za izredno pažnjo, ki jo posveča učiteljskemu delu, zborovalci pa so mu priredili frenetičen aplavz.

Nato se je pričel občni zbor in je sledilo tajniško poročilo (glej spodaj!). Blagajnik je poročal, da je bilo v pravkar končani poslovni dobi dohodkov Din 133.270,80, izdatkov pa Din 131.485,90, kar je osvetlil s podrobnejšo navedbo postavk. Pregledovalca poslovnih knjig in računov gđc. Cegnar in g. Labernik sta predlagala absolutorij in zahvalo.

Sledila je nato izpremema pravil: III. Sredstva b) se odslej glasi Izdaja strok. liste, brošure in knjige. VI. Dolžnosti rednih članov pa se je določila članarina 2 Din. — Oboje je bilo soglasno sprejeto.

Pri volitvah je bil izvoljen z vzlikom stari predsednik I. Strukelj, odbor pa po predlagani listi z dviganjem rok, namreč: Ažman Andrej, duh. svetnik, dr. Fabjan I., univ. prof., Lavrič P., Lebar A., Lužar F., Ojstriš A., Pirc A., dr. p. G. Rant, Sadar M., Wagner J.

Ob koncu tako lepega zborovanja so zborovalci zapeli še državno himno. — Predsednik je z najboljšimi voščili za novo leto zaključil zborovanje in občni zbor.

Tajniško poročilo.

V poslovnem razdobju od zadnjega občnega zbora do danes je imela Slomškova zveza šest večjih zborovanj: o božiču, veliki noči in v počitnicah; dva širša sestanka in odbor sam 19 sej.

Ker je po združitvi Slomškove zveze z Udruženjem Jugoslovanskega Učiteljstva odpadla skrb za stanovske zadeve članstva, je odbor vsakršna tozadevna

vprašanja napotil na Poverjeništvu UJU. Prav zato pa je bilo delo Slomškove družbe usmerjeno samo v splošno kulturno delo na katoliških temeljih v šoli in izven šole. Odmev tega dela je naše glasilo »Slovenski Učitelj«.

Predavanja, ki so bila na zborovanjih, so bila sledeča:

1. Delo ankete za državni prosvetni program s posebnim ozirom na osnovno šolstvo. Predaval dr. Lovro Sušnik.

2. Kako se vrši delo v prosvetnem ministrstvu. Tov. R. Wagner.

3. Delovna šola na katol. temelju. Tov. R. Pečjak.

4. Kaj smo in kaj hočemo? Tov. P. Horn.

5. Duhovnik-učitelj vzgojitelj naroda. Tov. K. Igljč.

6. Sv. Ciril in Metod v slovenski šoli. Univ. prof. dr. Grivec.

7. Kulturni stiki Slovencev po prevratu. Oblastni šolski nadzornik Lužar.

8. Ljudsko-visokošolski tečaji za kmetska dekleta in kmetske fante v Nemčiji. Tov. A. Lebar.

9. Vtisi ekskurzije na Dunaj. Tov. I. Štrukelj.

10. Bl. Janez Bosco — vzgojitelj. Salezijanec J. Mezè.

Nameravanih pedagoških krožkov, ki jih predvideva § 37. društvenih pravil, v tej poslovni dobi Slomškova družba ni ustanovila. Zakaj se to ni zgodilo, vé najbolj članstvo samo; ponekod je razdalja med članstvom prevelika, ponekod ni časa razen v večernih urah, ki pa za tako delo niso posebno pripravne. Iz poročil stanovske organizacije pa je razvidno, da Slomškarji in Slomškarice pri tamošnjih krožkih zelo pridno sodelujejo, zlasti tovarišice pri dekletih in pri gospodinjskih in kuharskih tečajih. Tudi v nadaljevalnih šolah, bodisi kmetskih, bodisi obrtnih, je naše članstvo prav številno udeleženo. Prav tako naši člani in članice sodelujejo pri radijskih predavanjih (P. Horn, radiotetka Slavica Vencajzova, prof. Dolenec, prof. dr. Sušnik, prof. dr. Grafenauer in še drugi).

Slomškova družba je v stiku in sodelu z vsemi kulturnimi organizacijami Slovenije, vzdržuje stike s hrvatskim

katoliškim učiteljstvom ter je obnovila najožje stike z Državno zvezo katol. učiteljstva češkoslovaškega v Pragi ob priliki svetovaclavskih dni, ki se jih je udeležilo nad 100 Slomškarjev in Slomškaric. Naši oficijelni zastopniki na zborovanju kat. učiteljstva češkoslovaškega ob svetovaclavskih dneh pa so bili tovariši: ministrski referent Rudolf Wagner in sreska nadzornika Peterlin in Vider. Iskreno je pozdravila ustanovitev Unije slovanskega katoliškega učiteljstva, ki se vrši prav te dni v Pragi.

Slomškova družba se je pridružila protestu vseh katoliških društev zaradi nasilja, ki se je vršilo nad katoličani v Mehiki.

Udeleževala se je vseh cerkvenih in izvincerkvenih manifestacij, ki so jih priredila katoliška društva. Prav tako je poslala svojo deputacijo vselej, kadar so to storila druga naša društva, cerkvenim ali drž. dostojanstvenikom. Tudi se je po svojih zastopnikih udeležila raznih anket oblastnega odbora, Krščanske šole, Zveze duševnih delavcev, Slov. Straže i. dr.

V stalnem stiku je bila Slomškova družba z učit. naraščajem. Pošiljala je vsem javnim in privatnim pripravnicam gratis več izvodov »Slov. Učitelja«. Podpirala je tudi nekatere revne učiteljsčnike po skromni kasi podpornega sklada. Udeležila se je po nekaterih svojih zastopnikih tečaja učiteljsčnikov lanske počitnice.

Ker se je v Sloveniji ustanovila Katoliška akcija, je Slomškova družba vstopila vanjo, da kot vse druge katoliške organizacije črpa iz nje smernice za svoje delo.

Zavest, da smo vsi Slomškarji člani Katoliške akcije, nas mora navdušiti, da vršimo svoje poklicno in izvenpoklicno delo po navodilih, ki smo jih prejeli iz predavanja presvetlega g. škofa-koadjutorja dr. Rožmana.

Poročilo urednika Lužarja glej spredaj na strani 25!

Iz Warszave je prejela Slomškova družba za novo leto brzozjavni pozdrav kat. poljskega in češkega učiteljstva, ki je tam zborovalo o priliki ustanovitve Katoliške unije slovanskega

učiteljstva. K tej ustanovitvi žal Slomškova družba ni mogla poslati svojega zastopnika, pač pa je bratske kolege in kolegince pozdravila z daljšim pismom, v katerem je iskreno pozdravila idejo ustanovitve, ki se ji z vso dušo pridružuje.

Podrobnejše poročilo o tem zborovanju priobčimo prihodnjč.

Josip Novak — 69 letnik.

S pričujočo sliko se spominjamo g. Josipa Novaka, višjega šolskega nadzornika v p., ki je obhajal v Št. Vidu nad Ljubljano 29. decembra 60. letnico rojstva. Priljubljen je bil na vseh krajih kot učitelj in nadzornik. Poleg stanovskih poslov je bil vse življenje literarno delaven. Že kot mlad učitelj na Brezovici je spisal zgodovino brezovške fare, bil je nekaj let urednik »Slovenskega Učitelja« in večleten njegov sotrudnik. Kot okrajni šolski nadzornik je spisal več »Slovenskih vadnic« za nemške osnovne šole in izdal več tiskanih nadzorniških poročil. V pokoju je spisal zgodovino Šmarne gore, pripravila zgodovino vodiške fare in zgodovino osnovnega šolstva. Tudi v »Mladiki« sodeluje. Zglednemu delavcu želimo še mnogo zdravih let!

Cvetke iz šolskih učilnic. — Službene dolžnosti ob političnem položaju. Upravitelj je bil naročil učiteljici, da naj spiše neke vrste zapisnik. Ker zapisnika po daljšem času le ni predložila, jo je poklical k

sebi v pisarno ter jo opozoril, da zanemarja službene dolžnosti. Povesil se ji je nos, osornost se je zasukala ter odšla, ne da bi se bila opravičila. Šolski sluga odzvoni. Prišel se je pouk. Iz nekega razreda se čuje vpitje. Upravitelj pogleda v razred. Učenci so sami. Vpraša po učiteljici. Otroci odgovore: »Gospodična so vzeli plašč in klobuk pa so šli...« Upravitelj jo je moral nadomeščati, a ona je hitela naravnost k šolskemu nadzorniku iskat zadoščenja, češ, da jo je upravitelj žalil. »Ali nimate pouka?« jo je vprašal nadzornik. »Imam, toda upravitelj me je žalil, zato sem vse skupaj pustila in prišla k vam, da mi boste preskrbeli zadoščenje.« — »Ste se javili pri upravitelju, ko ste odšli iz šole.« — »Ne,« se odreže. »Zapustili ste tedaj razred, ne da bi imeli za to potrebno dovoljenje. Hočete, da napraviva zapisnik za disciplinarno preiskavo?« — »Proti upravitelju?« — »Ne, proti vam, gospodična, ker kršite disciplino na šoli.« — »Kako to? Saj smo sedaj mi na vladi, on pa je klerikalec.« — »Opravlja pa svoje dolžnosti vestno in točno.« — »Kaj je to glavno?« — »Da!« — »Tedaj z Bogom.« — Popoldne je bila zopet v šoli.

Za pedanta obsojen, ker je gledal na uro. »Tovariš, čul sem, da ste neverjeten pedant,« nagovori nadzornik nekega šolskega upravitelja nekje na Gorenjskem. »Po čem to sodite, gospod nadzornik?« — »Po izjavah nekaterih učiteljic.« — »So-li vam navedle kaj konkretnih slučajev za to?« — »Da!« — »Rad bi vedel zanje; vsaj samo enega mi povejte!« — »Na uro gledate, kadar med uro odide učiteljica nekam...« — »To je pri nas potrebno, gospod nadzornik.« — »Zakaj?« — »Nekatere so hodile tja kadit in jih ni bilo zlepa nazaj. Z uro v roki jih bom odvadil te grde navade.« Nadzornik: »Pa je le res, da je premisleka vredno, — preden ko ga obsojimo za pedanta.«

Zbudila se je. Po božiču je bilo; debel sneg je pokrival zemljo; po rebri za vasjo se je smučala mladina v šole prostem času, da je bilo veselje. Tudi po poti proti šoli je bilo vse polno presmučanega snega — jasni dokazi veselja šolske mladine v zimski dobi. Šola je bila blizu železnice; nadzornik jo je lahko obiskal tudi pozimi. Prišedši v razred, so ravno čitali učenci II. razreda 126. berilni sestavek: Na travniku. 1. Poljski muren in črv; 2. Mravlje; 3. Cvetice; 4. Kosci.

Učiteljica se trudi na vse načine, da bi bili učenci živahni ob nadzornikovi navzočnosti, toda zaman. Nadzorniku se smilijo učenci in učiteljica tudi. Sam poseže v pouk. Vzame učiteljici knjigo ter reče: »Otroci, odprite knjige na strani 82., čitali bomo 108. berilni sestavek: Na saneh.« — »To pa to,« je zašumelo med učenci, »to je za sedanj čas...« — Učiteljico oblije rdečica. Zbudila se je bila iz zimskega spanja.

Nepremišljene priprave. Sredi januarja stopi nadzornik v višji razred osn. šole. Učiteljica ga vpraša, kaj naj obravnava. Nadzornik: »Kar imate po urniku in dnevniku pripravljeno.« — »Zeleno žabo,« odgovori učiteljica in prične. Po inspekciji čaka učiteljica na nadzornikovo pohvalo, ker so učenke dobro odgovarjale. Kljub dobrim odgovorom učenki dobi grajo: »adi nepremišljenih priprav.« »Gospod nadzornik, ne delajte mi krivice! Poglejte moj dnevnik in moj pripravljalni zvezek.« — »Vse lepo in vendar površno in nepremišljeno.« — »Dokaz, gospod nadzornik!« — »Zeleno žabo obravnavamo tedaj, ko se v naravi pojavlja in oglašča. Ste jo že slišali sredi januarja?« — »Ne! Kaj naj tedaj obravnavam pozimi?« — »Kure, če drugega ne veste.« — Tudi ta se je zbudila. H.

Zakon o narodnih šolah. Dne 9. decembra 1929 je bil objavljen v »Službenih Novinah« težko pričakovani šolski zakon. S tem je dobila kraljevina Jugoslavija enotno osnovno šolstvo ali enotno podlago za izobrazbo mladine od 7. do 14. leta. Doslej so bili v veljavi razni stari šolski zakoniki za Srbe, Hrvate in Slovence in posebej še za razne pokrajine, kar je vse zelo oviralo enotno mišljenje in delovanje v narodnem šolstvu. Za ureditev šolskega zakonika je bilo treba nešteto programov in vplivov upoštevati ter ustanoviti finančne možnosti. Zato je bil tak zakon skoraj pri vsaki vladi v delu za uzakonitev. — Glede pouka in učencev je pomisliti, da je zakon namenjen več stotisočim vsakoletnih otrok, a ti otroci so namenjeni za razno življenje: za dom, za kmetijstvo, za obrt, za srednje, meščanske in druge šole. Zakonik o narodnem šolstvu ne more popolnoma ustrezati samo enemu stanu, samo enemu namenu. Smernica za pouk je v § 44: »Občni redni pouk v narodni šoli naj upošteva načelo koncentracije pouka in aktivno sodelovanje učencev. Učni program mora dati možnost, da se pouk prilagodi življenjskim potrebam v kraju, v katerem se šola nahaja. V višji narodni šoli razvija pouk smisel za kmetijstvo, za rokodelstvo in trgovino, kjer je to treba.« F. L.

Kako se je izrazil slavní Wodrow Wilson o vrednosti kmetijstva? V prirodi nas najbolj očara cvetje. Človek se ne more nikdar nagledati krasnih

rož. Enako nas očarajo plodovi sadja, vinske trte itd. A mi vsi dobro vemo, da najlepše cvetje in najlepši plodi ne nastanejo sami od sebe, ampak da vse to nastane od cnega soka, ki ga vsaki bilki daje korenina. Iz korenine torej živi vsaka najmanjša travica in največje drevo. To, kar je vsaki bilki korenina, to je vsakemu narodu njegovo poljedelstvo. Kmetijstvo je samo na sebi prvi in glavni stan v vsaki državi, brez njega si ne moremo misliti drugih stanov, kaj še da bi brez njega obstali in napredovali. Vsak pošten človeški posel je vreden spoštovanja ali najspoštovanejši mora biti poljedelski posel. Naši marljivi in pošteni gospodarji, ki se z roso umivajo in brišejo s solnčnim zrakom, ki žive v svobodni naravi, svobodo najbolje razumejo in jo potrebujejo, ti naši gospodarji so korenine in sok našega narodnega in državnega življenja. Samo iz tega našega poljedelskega gospodarstva vznikuje naša svoboda, po kateri hočemo biti v svoji hiši v istini srečni in v celem svetu ugledni.

Smernice napredka in dela. Pojmi in definicije o napredku, o civilizaciji, o kulturi so raznoteri in se menjavajo. O tem navajam nekaj misli, ki jih je izrazil J. Caillaux, bivši francoski ministrski predsednik. Civilizacija, oziroma napredek v civilizaciji, kakor imajo tolikrat to politiki na jeziku in v tisočerihih člankih kot skupino morale in materielnega blagostanja, se ne da zadovoljivo pojasniti. Nekateri so mnenja, da je vir tega le v preteklosti in je treba kar v tem zvesto iti dalje. Realisti imajo za napredek civilizacije povečanje produkcije. Pravijo, da so iznajdbe izboljšale pogoje življenja in tudi sužnje iz mesa in krvi zamenjale s sužnji iz železa. Velika deželca »Združene države« v Ameriki ima za smernico realizem. Delavca napravlja za avtomat v škodo celokupnosti in njega samega. Ali more to dvigati duševnost? Delavec, ki šest, osem ur na dan streže stroju, postane pri takih silah sam mehaničen človek. Delavci so nekaj časa zadovoljni, kakor bi jemali seno iz zlatih jasli, a mnogi postanejo topi in konec take civilizacije

bo topost, bo civilizacija, ki se lahko vleče na vrvici. Ljudje bodo imeli čuvstvo brez prave hrane, lahko jih bodo vlekli z divjimi govori in napravili grozanske prevrate. Zato trdim, da je taka civilizacija razdrobljiva in ogroža vsa blagostanja. — Kako naj se varujemo takih možnosti? Naša civilizacija je res močno zasidrana, bolj ko nekdanja, ona je zasidrana v znanosti. A ravno to je povod moje bojzani. Znanost je dandanes pripravljena toliko razdehati in razkrojiti, kakor sestaviti in zidati. Jutri lahko znanost odkrije tajnosti, ki bodo tisočkrat strašnejše kakor vse prejšnje. Pa smo šele v začetku, ko jemljemo blisk iz neba. Znanost bi morala le za miroljuben napredek delati. Kako to doseči? Znanost brez vesti pomeni smrt duše, pravi Rabelais in v tem je vse povedal. Z znanostjo mora iti vzporedno v e s t. Vrniti se bo treba k duševnemu življenju in najti obči zakon takega življenja. Stare čednosti je treba opravičiti ter oživotvoriti evangelij dobre, usmiljenja, kakor ga vsebuje pridiga na gori in enaki nauki. Ako bi sebični ljudje svoje misli in utopije v iskanju za materielnimi dobrinami bolj v stran postavili ter se posvetili vzvišenim smotrom, potem bi sledili najboljši uspehi. F. Lužar.

»Popotniku« v premislek.

Z zanimanjem odprem vsako številko »Popotnika«, toda kolikokrat naletim na stvari, ki žalijo, kruto žalijo. Tako tudi 3./4. številka letošnjega letnika.

»Popotnik« je prinesel lep članek o svetovnem pedagogu F. W. Försterju, kot počesčenje ob njegovi šestdesetletnici. Pri tem pa seveda ni mogoče mimo krščanstva, krščanske ideologije, mimo vzgojstva in samovzgojstva na krščanski podlagi, ki je pri Försterju, dasi protestantu, živo življenje.

In glej! Kakor da bi se »Popotnik« bal, da bi ga kdo sodil, da vhaja v »klerikalne vode«, je moralo uredništvo dati pod črto komentar v tolažbo onih »mnoгих čitateljev, ki jim je krščanstvo le ena izmed možnih vzgojnih sintez«.

Že dolgo nisem v »Popotniku« zasledil kaj takega, kar bi s poudarkom slonelo na krščanski ideologiji, ko pa po dolgem času vendar — dobim brco. Gospoda! Lahko mi vržete pod nos očitke, da ste me zadeli v živo! Svobodno vam! Toda če se to strinja s pojmi o kriticizmu, s pojmi delovne ali aktivne šole, ki vendar računa in mora računati z duševnimi razpoloženji in čuvstvovanji drugih, če se to strinja z vašim geslom »homo homini deus«, na to si odgovorite vi sami, ki hočete nositi pri nas prapor moderne vzgojstva!

Pero Horn.

Šolski sveti rodiljev na Saškem. V središču svobodomiseltva, na Saškem, so nedavno krščanski starši izvojevali zadovoljivo zmago. Poleg 52 ondotnih verskih šol so vse druge simultane, splošne šole. V teh zavodih od l. 1919. dalje nekaj časa ni bilo nič verstvenega pouka. Pozneje so se svobodomiselni krogi protivili, da bi se učil verski nauk v prvih dveh razredih osnovnih šol. Drugačnega mnenja so pa bili starši otrok. Pri letošnjih volitvah v šolske svete rodiljev so krščanski starši nastopili v strnjeni edinosti in slogi ter priborili lepo zmago. Od vseh 473 šolskih odborov so si zagotovili večino v 360 občinah. Na 58 šolah so izvoljeni izključno krščanski svetovalci.

Nekateri sodijo, da so krščanski starši socialiste porazili zaradi tega, ker zahteva socialna vzgoja sistematično seksualno razjašnjevanje. V kraju Ehrenberg-u se je n. pr. zaukazalo, da se morajo deklice in dečki (pred izpustom iz šolske vzgoje) udeležiti predavanja o seksualnem razjašnjevanju. Starši o tem niso bili nič obveščeni. Predaval je voditelj berlinske posvetovalnice v zakonskih zadevah, dr. Hodann. Kako je predaval, je razvidno iz obtožbe, ki so jo starši poslali ministrstvu: »Po izpovedbi otrok je vpriču dekluc in dečkov opisal in razložil najkočljivejše stvari. Pozival je otroke, naj stavijo razna vprašanja. Ker so se sramovali, so jim učitelji razdelili listke, naj bi nanje napisali, kar žele izvedeti. Vsled takega vprašanja je doktor razlagal, kaj so preservativna sredstva in zahteval, naj navzoči vse to razkladajo svojim mlajšim bratcem in sestricam.« Pritožba staršev se končuje z besedami: »Mi podpisani starši smo vznemoljeni in razdraženi, da se naši otroci, ki jih skrbno odgojujemo, v šoli tako zgodaj in tako brezsravno s seksualnimi stvarmi seznanjajo. Protestiramo proti brezsravnosti, da se dopuščajo taka razlaganja vpriču dečkov in dekluc. Hvalo preventivnih sredstev smatramo za brezvestnost brez primere. Končno ugovarjamo, da se šolska oblast tako zlorablja.« A. Čadež.

